

DR. FLORIAN THOMAS RULITZ

Prešućene bleiburške žrtve — svjedočanstva

ZLOČINI PARTIZANSKIH JEDINICA
NA BLEIBURŠKOM POLJU I U OKOLICI

ZAGREB, 2025., VEČERNJI LIST

DR. FLORIAN THOMAS RULITZ

Prešućene bleiburške žrtve – svjedočanstva

**ZLOČINI PARTIZANSKIH JEDINICA
NA BLEIBURŠKOM POLJU I U OKOLICI**

ZAGREB, 2025., VEČERNJI LIST

Sadržaj

Uvodna riječ:
Nepravda ostaje nepravda
čak i nakon 80 godina

1. Masakri u Bleiburgu naspram
„velike završnice u Koruškoj“

2. Masakri u Bleiburgu
– svjedočanstva očevidaca o ubojstvima
Hrvata u Koruškoj i njihovim grobištima

UVODNA RIJEČ

Nepravda ostaje nepravda čak i nakon 80 godina

PROF. DR. HEINZ-DIETER POHL / SVEUČILIŠTE U KLAGENFURTU

Četiri znanstvena rada dr. Florian Rulitz, jednog od najistaknutijih austrijskih suvremenih povjesničara – rekao bih, vodećeg stručnjaka za Bleiburg koji dosljedno radi na temelju izvora – temelje se na novoobrađenim, prvi put dostupnim dokumentima iz slovenskih, austrijskih i britanskih arhiva, kao i iz memoara jugoslavenskih partizana. Njegova su istraživanja uključila i svjedočanstva udruga žrtava, iskaze očevidaca vezanih uz Počasni bleiburški vod (PBV), ali i izjave samih partizana.

Dr. Rulitz se u dvama ovdje predstavljenim člancima bavi dosad nedovoljno istraženim masakrima što ih je Titov režim počinio na austrijskom teritoriju – u okolici koruškog grada Bleiburga i Bleiburškog polja (vidi knjigu *The Tragedy of Bleiburg and Viktring*, 2016.). Na temelju župnih matica umrlih i izvještaja o ekshumacijama, dr. Rulitz dosad je uspio dokumentirati oko 350 ubijenih antikomunističkih izbjeglica, pokopanih u masovnim grobnicama, pojedinačnim grobovima ili na vojnim grobljima u Koroškoj (na državnom teritoriju Austrije). Međutim, pretpostavlja se da je stvarni broj žrtava znatno veći. Prema najnovijim istraživanjima i svjedočanstvima očevidaca, može se pretpostaviti da je u Austriji ubijeno mnogo više od 1000 hrvatskih izbjeglica – mnogi od njih tako što su natjerani u Dravu kod Bleiburga/Lavamünda i tamo strijeljani.

Masakri Bleiburga odnijeli su život oko 100.000 ljudi, ponajprije u pograničnom području između Austrije i sjeverne Slovenije, na današnjem državnom teritoriju Republike Slovenije. Ukupno je oko 300.000 žrtava Bleiburga raspršeno diljem bivše Jugoslavije, sve do grčke granice.

Brojni svjedoci, uključujući bivšeg slovenskog partizana Lipeja Koleniga i prisilno mobiliziranog austrijskog partizana Johanna Neuberscha, svjedoče o masovnim pogubljenjima i stravičnim zločinima srpskih partizana pod zapovjedništvom Milana Baste na Bleiburškom polju. Tijela su odvožena zaprežnim kolima i zakopavana u masovnim grobnicama u okolnim brdima.

Nalazi i istraživanja masovnih grobnica u planinskom naseljima Liescha/Leše (oko 800 žrtava prema preliminarnim podacima) i Homborg/Holmec (oko 200 žrtava), udaljenima samo šest kilometara zračne linije od Bleiburškog polja, dodatno potvrđuju postojanje sustavnih pokolja. Čak i način ubojstva pokazuje, kako su to utvrdili austrijski balkanolog dr. Malte Olschewski i Hugo Portisch, kao i slovenski partizanski časnik Ivan Dolničar, da su upravo srpske partizanske jedinice, sastavljene od prekvalificiranih četnika, počinile prva masovna ubojstva na austrijskom tlu.

Postojanje tih grobnica i sjećanje na žrtve na austrijskom teritoriju oduvijek su bili trn u oku jugoslavenskim komunističkim vlastima, njihovim medijima, povjesničarima i ideolozima. Zbog toga je 1975. godine jugoslavenska tajna služba Udba u Austriji ciljano likvidirala Nikolu Martinovića, ključnu osobu za otkrivanje i dokumentiranje hrvatskih grobova u okolici Bleiburškog polja u Koruškoj.

ČLANAK 1: MASAKRI U BLEIBURGU NASPRAM „VELIKE ZAVRŠNICE U KORUŠKOJ“

Iz empirijskih istraživanja dr. Floriana Rulitza jasno proizlazi da je komunistička Jugoslavija, zajedno sa svojom partizanskom vojskom, radije željela da im britanske snage predaju oporbene izbjeglice nego da dugoročno sama zaposjedne južnu Korušku (južno od Drave) na austrijskom tlu. To jasno pokazuje da je sustavno, namjerno ubijanje slovenskih – a osobito hrvatskih – izbjeglica u masakrima kod Bleiburga i Viktringa na austrijskom teritoriju služilo cilju da se Jugoslavija trajno očisti od potencijalnih budućih političkih i ideoloških protivnika i time učvrsti Titov monopol vlasti.

Dr. Rulitz u ovom članku na temelju empirijskih podataka impresivno prikazuje razmjere revolucionarnog nasilja Titovih partizana nad hrvatskim

izbjeglicama u Austriji. To dodatno naglašava složenost i težinu povijesne klasifikacije tih događaja: je li riječ o osveti ili o namjernim političkim revolucionarnim ubojstvima? Činjenica je da su partizani u mnogim slučajevima pokazali milost prema otprilike polovini uhićenih Austrijanaca, a hrvatske i slovenske izbjeglice ubijali su već na austrijskom teritoriju ili ih je, odmah nakon izručenja, očekivala sustavno provedena egzekucija. Tome nasuprot, svoje neprijatelje – pripadnike Wehrmachta, SS-a, austrijske ili njemačke civile – puštali su preko Drave u slobodu.

ČLANAK 2: MASAKRI U BLEIBURGU – SVJEDOČANSTVA OČEVIDACA O UBOJSTVIMA HRVATA U KORUŠKOJ I NJIHOVIM GROBIŠTIMA

Dr. Florian Rulitz istražuje na temelju austrijskih, britanskih i slovenskih arhivskih materijala, uz dopunu svjedočanstva izravnih očevidaca i sudionika masakara – osobito prisilno mobiliziranih partizana poput Johanna Neuberscha – zločine i odgovorne osobe na Bleiburškom polju (poznatom i kao Loibaško polje). U središtu je istraživanja barbarstvo srpskih partizana iz 51. vojvođanske divizije, pri čemu Rulitz naglašava da su u zločinima sudjelovali i lokalni partizani, među njima i domaći austrijski partizan Gregor Opetnik. Među žrtvama bile su i žene i djeca, uključujući ženu s novorođenčecom, čija su tijela kasnije ekshumirana.

Već u izvještajima o ekshumacijama austrijskog Crnog križa, kao i u zapisima iz župne kronike katoličke župe Glainach u Rožnoj dolini, koja se odnosi na masakre u Bleiburgu i Viktringu u Austriji, nalaze se dokazi o tim žrtvama, među kojima su i djeca i civili ubijeni na austrijskom tlu.

Očevidac Johann Neubersch detaljno opisuje kako su stotine ubijenih – prema njegovim riječima do tisuću – s Bleiburškog polja kamionima prevezeni u Mežišku dolinu (današnja Slovenija) i tamo zakopani u masovne grobnice kod Liesche i Homberga. Dr. Rulitz nadalje opisuje kako su tijela hrvatskih civila i vojnika bila zakopana uz ceste i u protutenvkovskim rovovima neposredno na Bleiburškom polju, još na austrijskom teritoriju.

Posebno je potresna rekonstrukcija ekstremnih oblika nasilja: tako svjedok Neubersch izvještava da su srpski partizani oderali živog hrvatskog vojnika – zločin kojemu je osobno svjedočio kao partizan. Mnogi mrtvi zakopani su odmah na licu mjesta, a drugi, radi prikrivanja zločina, prevezeni su u masovne grobnice oko šest kilometara dalje – u mjestima Liescha/Holmec/

Homberg/Pollain.

Kad je riječ o žrtvama Bleiburga, dugo je nedostajala povijesna obrada i na nacionalnoj i na međunarodnoj znanstvenoj razini. Taj je deficit ublažila internacionalizacija visoko cijenjenih studija dr. Florian Rulitza, napose objava njegove knjige *The Tragedy of Bleiburg and Viktring* (Northern Illinois University Press, SAD, 2016.). Zahvaljujući nakladničkoj kući Naklada Benedikta i dr. Josipu Stjepandiću, ta je knjiga objavljena 2022. godine u Zagrebu kao drugo, prošireno izdanje na hrvatskom jeziku: *Tragedija u Bleiburgu i Viktringu: Partizanski pokolj Austrijanaca, Hrvata i Slovenaca kod Bleiburga* (Koruška) 1945.

U Koruškoj i cijelom alpsko-jadranskom prostoru do danas se održavaju brojne tradicionalne komemoracije. U raspravi o tim povijesnim događajima, osobito o masakrima u Bleiburgu, vrijedi podsjetiti na jednu poznatu izreku: „Povijest uvijek pišu pobjednici“. U konkretnom slučaju to su bili socijalistički Titovi partizani i njihovi sljedbenici, koji su nasiljem i ubojstvima pokušali potisnuti svako sjećanje na žrtve Bleiburga i potragu za njihovim grobovima u bleiburškom kraju – čak i u Austriji, i to još 1975. godine.

Ti pokušaji represije danas se nastavljaju na propagandnoj razini, osobito kampanjama dezinformiranja koje provode političke stranke sljednice i titoistički nostalgicari. U posljednjih pet godina intenzivirali su se pokušaji ciljane delegitimizacije sjećanja na Bleiburško polje.

1. Masakri u Bleiburgu naspram „velike završnice u Koruškoj“

Sažetak Zločini komunističkih partizana desetljećima su relativizirani ili prešućivani spletom ideoloških, političkih i međunarodnih čimbenika. Tek s raspadom Jugoslavije i sve većim interesom za diferenciranim preispitivanjem prošlosti, tema se sve više istražuje, ali ostaje vrlo kontroverzna, posebice u Koruškoj, Austriji, ali i u Hrvatskoj. Ovo poglavlje donosi sažetak središnjih pitanja i spoznaja o događajima u Koruškoj i masakrima u svibnju 1945. na austrijskom teritoriju te njihovu percepciju u povijesnim istraživanjima i kulturi sjećanja. Događaji poznati kao „Bleiburški masakr“ i „Veliki finale u Koruškoj“ primjer su složene poslijeratne dinamike u alpsko-jadranskoj regiji.

Ovaj članak ispituje i antikomunističke izbjegličke tijekove u Korušku i potonje masakre koje su počinili jugoslavenski partizani, a koje su neizravno omogućile britanske okupacijske snage repatrijacijom izbjeglica. Ti su masakri odnijeli stotine žrtava u Austriji, a deseci tisuća ubijeni su na jugoslavenskom teritoriju, uključujući nenaoružane civile, postrojbe Wehrmachta, hrvatske domobrane i ustaše, slovenske domobrance, srpske četnike i druge antikomunističke formacije. Socijalistička historiografija te je događaje glorificirala kao „konačne bitke za okruženje“ ili „vojne operacije“, a ovaj članak rasvjetljava brutalnu stvarnost odmazde, nasilja i masovnih ubojstava počinjenih pod krinkom komunističke revolucije.

Uvod

Borbe i masakri koji su u austrijskoj i slovenskoj Koruškoj (Donja Koruška – današnja Koroška u Sloveniji) trajali gotovo do kraja svibnja 1945. – dakle oko tri tjedna nakon kapitulacije Hitlerove Njemačke – i koji su odnijeli život brojnih antikomunističkih izbjeglica iz Jugoslavije, imaju važnu ulogu u kulturama sjećanja mladih, neovisnih država Hrvatske i Slovenije. U socijalističkoj jugoslavenskoj kulturi sjećanja događaji su bili poznati kao „posljednje bitke u okruženju“, „završne vojne operacije“ ili „velika završnica u Koruškoj“. Činjenica da su ti antikomunistički izbjeglice bili žrtve partizanskog nasilja uvijek se službeno nijekala sve do raspada Jugoslavije. Od 1990-ih nadalje tragedije u Bleiburgu i Viktringu, poznate i kao „Bleiburški masakr“, pojavile su se u Hrvatskoj i Sloveniji u novoj perspektivi u odgovarajućim nacionalnim kulturama sjećanja. U socijalističkoj jugoslavenskoj historiografiji i njome inspiriranoj literaturi ti se događaji u svibnju 1945. tumače, među ostalim, kao završne bitke u okruženju ili veliko finale u Koruškoj, a o masakrima se uopće ne govori. Nakon raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije 1990-ih, termini „Tragedija u Viktringu“ (Slovenija) i „Tragedija u Bleiburgu“ ili „Masakri u Bleiburgu“ (Hrvatska), skovani u slovenskim i hrvatskim emigracijskim krugovima, dobili su širi publicitet. Hrvatska kultura sjećanja pokazala se aktivnijom, zbog čega se događaji komunističke odmazde u svibnju 1945. u Koruškoj, Sloveniji i Hrvatskoj u znanstvenoj literaturi nazivaju i Bleiburškim masakrima ili Bleiburškom tragedijom ili Bleiburgom. U svibnju 1945. austrijska Koruška bila je suočena sa središnjom zadaćom, među mnogim drugim poslijeratnim problemima: kako sačuvati teritorijalnu cjelovitost.

U strahu od novoga komunističkog sustava u Jugoslaviji, koji su pobjedničke Titove partizanske jedinice jugoslavenske vojske nastojale uspostaviti mjerama terora, stotine tisuća civilnih i vojnih izbjeglica različitih ideoloških i nacionalnih opredjeljenja, ponajprije iz Hrvatske i Slovenije, ali i iz Srbije, dolazi u južnu Austriju. Uz njemačke vojne postrojbe u povlačenju i etničke njemačke izbjeglice, tu su bile i antikomunističke vojne postrojbe „starosjedi- lačkih Slavena“: hrvatski domobranci i ustaše (HOS/NDH), slovenski domobranci, ruski kozaci, antikomunistički dobrovoljački korpus iz Srbije (Ruski dobrovoljački korpus, Srpski dobrovoljački korpus) i četnici.

1.1 Britanski logori i izručenje izbjeglica iz južne Austrije u svibnju 1945.

Većina izbjeglica u svibnju 1945., posebno na području Bleiburga i Viktringa kod Klagenfurta, kao i na cijelom području sjeverno od Drave u austrijskoj Koruškoj – uključujući ne samo naoružane njemačke jedinice – nakon kapitulacije Hitlerove Njemačke bila je nenaoružana. Većina antikomunističkih vojnih postrojbi položila je oružje pred britanskom 8. armijom, pod pritiskom ili dobrovoljno, kad je stigla u austrijsku Korušku. Nakon službenog datuma predaje od 8. svibnja do 9. svibnja 1945. te su izbjegličke skupine ostale naoružane, osobito u područjima pod partizanskom kontrolom južno od Drave u području Ferlacha (Rosental-Süd Klagenfurt) i Galliziena (Völkermarkt). Tu su slovenski domobranci, hrvatski ustaše i domobranci te srpske četničke postrojbe pokušavali oružjem izbjeći partizansko zarobljavanje kako bi napredovali sjeverno od Drave do Britanaca. Izbjeglice su Britanci izručivali Jugoslaviji i južno od Drave i gotovo isključivo iz britanskih zarobljeničkih logora sjeverno od Drave u Koruškoj u Austriji do lipnja 1945. Većina izbjeglica ubijena je i pokopana u masovnim grobnicama.

1.2 Sporazum iz Jalte protiv jugoslavensko–britanske odvratne trgovine 15., 19. i 20. svibnja 1945. u Klagenfurtu

Jugoslavenska komunistička historiografija ozakonila je repatrijaciju izbjeglica iz Austrije savezničkim sporazumom iz Jalte. I to unatoč činjenici da Jugoslavija niti je bila potpisnica na savezničkim ratnim konferencijama niti su članovi vlade u emigraciji dobili punomoć na takvim diplomatskim susretima! Neposredni poslijeratni dokumenti pokazuju da su izbjeglice u Koruškoj u svibnju 1945. služili britanskim okupacijskim snagama samo kao adut za pregovore. U relevantnim rundama pregovora u Klagenfurtu 15., 19. i 20. svibnja između britanske i jugoslavenske okupacijske vojske – vjerojatno pokrivene uputama iz Londona – i Titove Jugoslavije dogovoreno je izručenje izbjeglica, a zauzvrat povlačenje jugoslavenskih partizana iz južne Austrije. Da izbjeglica nije bilo u Koruškoj, Britanci ne bi imali nikakve poluge da uvjere partizane da odu. Čak su i britanski časnici koji su bili izravno uključeni u repatrijaciju izbjeglica govorili o odvratnoj trgovini s najviših razina u svibnju 1945. Tako su slavenski izbjeglice platili danak u krvi da južna Koruška ostane u sastavu

Austrije. Ali za povijesno razmatranje još je važnije to da Titova Jugoslavija nije smatrala važnim pripajanje austrijske Koruške. Umjesto toga, činilo se da je potpuno uništenje unutarnjih slovenskih i hrvatskih protivnika izbjeglica imalo puno veći prioritet na dnevnom redu od postavljanja teritorijalnih zahtjeva prema Austriji.

1.3 Partizanski progoni Korušaka austrijske nacionalnosti u svibnju 1945.

Stanovništvo južne Koruške, koje je već tijekom Drugoga svjetskog rata bilo stiješnjeno između nacističkog režima i komunističkog antifašističkog otpora, također je proživljavalo nesigurna vremena. Prema novinaru Ingomaru Pustu, 70 Korušaka bilo je žrtvama partizanskog nasilja tijekom rata od 1942. do kraja travnja 1945. Uz nejasnu situaciju hoće li južna Koruška ostati u sastavu Austrije ili će je okupirati Jugoslavija, 263 austrijskih Korušaka u početku je bilo izloženo partizanskoj represiji. Pušteno je više od polovine uhićenih, a gotovo sigurno smrtno je stradalo 130 Korušaka. Dva civila ubijena su na austrijskom teritoriju, a njih 128 ubijeno je na području današnje Slovenije, uglavnom u Koroškoj regiji.

Partizansko nasilje koje se u svibnju 1945. dogodilo u južnoj Austriji bilo je u Koruškoj poznato i kao otmice. U izvješću Ravnateljstva sigurnosti Koruške iz 1952. kaže se: „[...] kao prelijevanje komunističke revolucije u Jugoslaviji na austrijsko područje, što je omogućila vojna situacija“. U svibnju 1945. narod južne Koruške neizravno je pogođen i nizom zločina protiv čovječnosti nad izbjeglicama iz Jugoslavije. Dok su se partizani u svibnju 1945. očito klonili likvidacije većine Korušaka s austrijskim državljanstvom na austrijskom teritoriju, u brojnim slučajevima (350 pokopanih na grobljima u austrijskoj Koruškoj) nisu pokazivali strah od pogubljenja izbjeglica iz Jugoslavije na stranom teritoriju u južnoj Austriji.

Moje istraživanje o žrtvama partizanskog nasilja u južnoj Austriji odnosilo se isključivo na svibanj 1945. (nakon službenog završetka rata). Do danas nedostaju povijesna istraživanja jedinica Koruškog Wehrmachta (tada u sastavu Njemačkog Reicha) koje su Titovi partizani ubili od 1942. do početka svibnja 1945. godine. One južnokoruške civilne žrtve koje su partizani ubili tijekom Drugoga svjetskog rata ostale su u tami povijesti. Ali partizani su počinili ratne zločine i nad zarobljenim vojnicima Wehrmachta u Koruškoj.

Likvidirani su i protivnici nacističkog režima. Dana 8. ožujka 1945. cijela je žandarmerijska patrola netragom nestala. Pronađen je samo njihov zapovjednik, dugogodišnji zapovjednik postaje Windisch-Bleiberg Anton Woschnak (59). Kako se i danas govori u Windisch-Bleibergu, njegovo je tijelo navodno pronađeno doslovno unakaženo na gomili balege.

Ali ni među drugom identitetskom skupinom, koruškim Slovencima koji govore slovenski jezik, nisu se svi slagali s komunistički orijentiranim partizanskim otporom. Tu skupinu progonili su i nacistički policijski aparat i partizani. Usamljenike, pogrdno nazivane šumskim ljudima, lovili su s obje strane. Među njima bilo je mnogo dezertera iz komunističkog partizanskog otpora. U mraku koruške povijesti stoje brojni partizanski dezerteri – potpuno nepoznat pojam. Uglavnom mladiće, ali i djevojke (žene) svirepo su ubijali njihovi bivši suborci ako su se neovlašteno odvojili ili dezertirali iz partizanske grupe. Ispod partizanskog spomenika u Bad Eisenkappelu pokopani su i partizanski dezerteri poput koruške Slovenke Friede Paulitsch koju su ubili partizani! I u Austriji nema zastare za ubojstva i zločine protiv čovječnosti.

Stanovnici Koruške, a posebno stanovništvo južne Koruške, bez obzira na to jesu li Windische, Slovenci ili danas njemački, još uvijek imaju traume zbog okrutnog partizanskog rata između nacističkog sustava, komunistički i antifašistički orijentirane partizanske borbe u Drugom svjetskom ratu te zbog gotovo trotjednog razdoblja partizanske okupacije i terora Udbe u Drugoj Republici.

1.4 Masakr na Bleiburškom polju: partizanska ubojstva izbjeglica u austrijskoj i slovenskoj Donjoj Koruškoj / masovna grobnica Leše

Međutim, teško je napraviti točnu bilancu žrtava ubijenih na području Bleiburškog polja, uzimajući u obzir nacionalne specifikacije. Četiri su razloga. Prvo, jer državna granica između Austrije i Jugoslavije, danas Slovenije, dijeli Bleiburško polje. Drugo, zato što su dosta trupla pogubljenih na austrijskom teritoriju Titovi partizani tijekom povlačenja prevezli u Jugoslaviju. Treće, zato što su ostaci kostiju pronađeni u poljima oko Bleiburga i okolici (austrijski teritorij) 50-ih i 70-ih godina 19. stoljeća dijelom prebačeni na župna groblja na tom području te na vojna groblja u Völkermarktu i St. Veit an der Glan. Župni arhiv zabilježio je da su 24-orica ustaša pokopana u masovnim grobnicama na

austrijskoj strani Bleiburškog polja, a oko 350 osoba pokopano je na grobljima u južnoj Koruškoj. Nepoznat broj izbjeglica ubijenih tijekom transporta u titoističkim logorima južno od Drave može se procijeniti na oko 1000 žrtava na austrijskom teritoriju, ovisno o velikom broju izvora. Osim toga, prema starijim i novijim izvještajima očevidaca suvremenika, neki kosturi poratnih žrtava nisu bili prijavljeni vlastima nego su se samostalno zbrinjavali,¹ a neki od poratnih žrtava navodno su i danas pokopani u poljima i šumama kod Bleiburga. Istragu o ubojstvima na Bleiburškom polju i novootkrivenim grobnicama 2011. pokrenulo je i austrijsko državno odvjetništvo. Međutim, većina ubijenih na austrijskoj strani Bleiburškog polja prevezena je u masovne grobnice u jugoslavensku Mežišku dolinu/Mießtal (slovenska Koruška/Koroška) nakon povlačenja partizana od 15. svibnja 1945.

Johann Neubersch, ondašnji petnaestogodišnjak kojeg su partizani prisilno unovačili, navodi da su partizani na Bleiburškom polju strijeljali skupinu od 7 do 10 Hrvata i njihove konje te ih potom zakopali u močvaru. Osobno je vidio više od 1000 tijela ubijenih na Bleiburškom polju, koja su dovezena u Mežišku dolinu i u planinsko mjesto Leše iznad Bleiburškog polja na jugoslavenskom teritoriju. Među žrtvama navodno je bilo žena i djece.

Stravični pokolji događali su se i na imanju Ziegler (stanovi partizanskih oficira), kao i na drugim imanjima u okolici i na rubu šume u polju. Kod imanja Ziegler (Bleiburško polje) oderan je jedan ustaški vojnik. Ustaški leševi bili su strahovito unakaženi: oči iskopane, spolni organi odsječeni.² Postoji sličan izvještaj o drugoj masovnoj grobnici ustaških žrtava, samo nekoliko kilometara od Bleiburga, u mjestu Eberndorf: tu mrtvi više nisu imali nokte. Istrgnuti su jedan po jedan! Taj se postupak često koristio u očajničkim borbama balkanskih naroda protiv Turaka i nazivao se „janjičarska rukavica“. Osobito su srpske partizanske skupine provodile prave hajke na hrvatske izbjeglice, posebice na području Bleiburga/Völkemarkta i u drugim dijelovima južne Koruške.

Izračuni žrtava na Bleiburškom polju uvelike se razlikuju zbog državne granice između Austrije i Slovenije (tadašnje Jugoslavije) preko Bleiburškog polja i podjele Koruške na slovensku i austrijsku Korušku.³ Sredinom svibnja

¹ Ostaci kostiju i danas se mogu pronaći razbacani po Bleiburškom polju i u šumi. Kolekcionari militarije i mještani dokumentiraju takve nalaze: npr. izjava vlasnice kuće, gospode Štefke Apovnik iz Woroujacha, koja je sa svojim suprugom pronašla kosture i ustaške oznake tijekom žetve i građevinskih radova na Bleiburškom polju (grad Woroujach) nakon rata.

² Razgovor s Johannom Neuberschom, očevidcem iz Loibacha (Bleiburger Feld) kod Bleiburga, obavljen je 1. lipnja 2011. u Bleiburgu.

³ Zbog neznanja niza povjesničara koji nisu s ovih prostora da je Bleiburško polje (polja ispred grada Bleiburga na kojima su u svibnju 1945. bile smjestile hrvatske izbjeglice) državnom granicom podijeljeno na slovensku i austrijsku Korušku, a time i Koruška na slovensku i austrijsku Korušku, dolazi do pogrešnih perspektiva i izračuna broja žrtava. Koroška (Slovenska Koruška) je

1945. više od stotine ljudi ubijeno je na austrijskom teritoriju na području Bleiburškog polja.⁴ Prema izvještajima, 200 izbjeglica ubijeno je tijekom prijevoza između Bleiburga i Dravograda, a 200 mrtvih pronađeno je na slovenskom dijelu Bleiburškog polja kod Holmca.⁵ Masovne grobnice leže ispod spomenika pobjede u Poljani na jugoistočnom rubu ispred Bleiburškog polja i šest kilometara zračne linije istočno od Bleiburškog polja, u planinskom mjestu Leše/Liescha (Slovenija). Prema preliminarnim istragama koje su vodili Marko Trovš iz Službe za ratne grobove u slovenskom ministarstvu i slovenski kriminalistički istražitelji iz 2010. godine, tu je pokopano od 700 do 800 mrtvih,⁶ uključujući većinu onih hrvatskih izbjeglica ubijenih na Bleiburškom polju i austrijskih prognanika s područja Bleiburga koji se smatraju austrijskim državljanima. Masovna grobnica u Lieschi (Leše) duga je 21 metar, a široka tri metra. Očevid je obavljen u nazočnosti slovenske kriminalističke policije i državnog odvjetništva. Ako zbrojimo navedene podatke, dolazimo do više od 1000 ljudi ubijenih na području Bleiburga.

1.5 Masovna grobnica Leše: Zajedničke hrvatske, austrijske i slovenske žrtve iz Austrije pokopane u Mežiškoj dolini – partizansko nasilje u južnoj Koruškoj na poljima oko Bleiburga

Slovenski tužitelji i kriminalistička policija potvrdili su veliku masovnu grobnicu na jugoistočnoj planini u Bleiburškom polju. Masovna grobnica u Lieschi (Leše) duga je 21 metar i široka tri metra i nalazi se šest kilometara od Bleiburškog polja u smjeru jugoistoka – u planinskom mjestu Leše/Liescha (Slovenija) slovenska istražna komisija pronašla je u blizini Bleiburškog polja ukupno 700 do 800 žrtava.

Natpis Titove jugoslavenske povijesne doktrine na jednom od triju partizanskih spomenika u Pollainu (Poljana – Mieštal/Mežiška dolina) daje naznaku o veličini izbjegličkih masa i događanjima oko Bleiburškog polja: „Na ovom dijelu slovenskog tla 14. svibnja 1945. jedinice slovenske 15. proleterske

regija u Sloveniji, čiji je veći dio do 1918. godine pripadao austrougarskoj krunskoj zemlji Koruškoj. Najveći administrativni grad je Slovenj Gradec. Austrijska Koruška s glavnim gradom Klagenfurtom obuhvaća veći dio nekadašnje krunske zemlje Koruške.

⁴ Razgovor s Johannom Neubershom, očevidcem iz Loibacha (Bleiburger Feld) kod Bleiburga, 1. lipnja 2011. u Bleiburgu.

⁵ U mjestu Homburg/Holmec na Bleiburškom polju (Jugoslavija-Slovenija) pronađeno je 200 mrtvih prema istraživanju njemačkog povjesničara prof. dr. Ekkeharda Völkla. Völk: Abrechnungsfuror in Kroatien, str. 368.

⁶ Razgovor s Pavlom Jamnikom, višim kriminologom Komisije za prikrivene masovne grobnice u Sloveniji, 9. svibnja 2012. u Mariboru.

divizije Borisa Kidriča, u još bratskom borbenom savezu s 3. jugoslavenskom armijom, izvojevale su posljednju veliku oslobodilačku bitku, uništile i zarobile neprijateljsku balkansku glavninu sa 150.000 izdajnika i njemačkih nacističkih zajedno sa zapovjednikom von Löhrom i tako prisilile fašiste da predaju oružje pred Titovom narodnom vojskom.“

Povjerenstvo slovenske vlade sada govori o 15.000 žrtava samo u slovenskoj Koroškoj/Koruškoj (Mießtal uključujući proširene dijelove stare krunice Donje Štajerske), a ukupno 100.000 žrtava u Sloveniji, koje leže razasute u više od 600 grobišta. Osim početnih masakra u Koruškoj, epicentri masovnih ubojstava u Sloveniji bili su u slovenskoj Donjoj Štajerskoj (Huda jama, Maribor-Tezno i okolica Ljubljane, posebno na jugu u Kočevskom rogu/Gotschee).⁷

1.6 Zalutala njemačko-koruška i slovensko-koruška kultura sjećanja – zloraba žrtava antikomunističkih izbjeglica

U poratnom razdoblju žrtve slavenskog podrijetla (Slovenci, Hrvati, Srbi i Rusi) iskorištavane su u južnoj Koruškoj iz nacionalno-političkih razloga. I to jednako vrijedi za njemačke nacionalističke koruške domovinske udruge kao i za antifašističke koruške partizanske udruge, u kojima su dominirali titoistički koruški Slovenci.

Prvi su bili protuslavenske orijentacije zbog vojnih i intelektualnih borbi 1918./1920. između države SHS i Austrije. I premda su tek dijelovi slovenske etničke skupine u Koruškoj nakon rata partizanski otpor proglasili primjerom uspješnog slavenstva, posljedično se mogla nastaviti njegovati generalizirana slika antislavenskog neprijatelja.

Tu nediferenciranu predodžbu podupirala je opća teza povjesničara koji su bili orijentirani prema titokomunizmu, prema kojoj se „otpor koruških Slovenaca“ može izjednačiti s „borbom za slovensku Korušku“. I očito nisu imali zadržke prema kooptiranju bivših protivnika kako bi mitologizirali propagirane „posljednje bitke u okruženjima“ ili krivotvorili broj vlastitih gubitaka da bi mogli njegovati specifično herojstvo.⁸

⁷ Dežman Jože (Hrsg.): *Poročilo Komisije vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč 2005–2008*, Ljubljana, 2008.

⁸ U masovnoj partizanskoj grobnici Ferlach i na grobljima u Köttmannsdorfu, St. Johannu i St. Margareten im Rosentalu izbjeglice su pokopani ispod partizanskih spomenika. Je li to dvostruko zlostavljanje žrtava?

1.7 Masovna ubojstva u svibnju 1945.: između osvete ili revolucionarnog nasilja?

Više je nego teško ukupno ocijeniti Titove partizane u državama nasljednicama bivše Jugoslavije (Slovenija, Hrvatska ili Srbija), a i u austrijskoj Koruškoj, iz povijesne, političke perspektive ili perspektive istraživanja sjećanja. Pojedinačno viđenje ili ukupna ocjena de facto nije moguća zbog različite etničke pripadnosti partizanskih boraca i nacionalnog osamostaljenja partizanskih udruženja koja su bila autonomno podijeljena na Sloveniju, Hrvatsku, Srbiju itd., kao i zbog toga što partizanski borci nipošto nisu bili regrutirani iz politički, ideološki ili socijalno homogene skupine. Za njih je eliminacija postojećih struktura moći bila ujedinjujuća veza. Ali najkasnije do 1945. mnogi obični pijuni okupacijskih snaga koji su se borili za slobodnu, demokratsku Jugoslaviju (a možda i u južnoj Koruškoj za slobodnu Austriju) suočili su se s činjenicom da se njihovo osobno opredjeljenje prisvaja u smislu borbe za buduću totalitarnu, komunističku Veliku Jugoslaviju. Promjena strana u tom pogledu, u tim nesigurnim vremenima, podrazumijevala je goleme (životne) rizike za bivše partizane u austrijskoj Koruškoj ako bi se suprotstavili komunizmu. Nakon komunističkog preuzimanja vlasti uglavnom su komunistički partizanski veterani uspjeli razviti jednostranu, totalitarnu kulturu sjećanja u Jugoslaviji i postaviti jednodimenzionalne prioritete. Nehumane i represivne mjere poduzimane su iz sigurnosnih razloga protiv ljudi drugačijeg ideološkog opredjeljenja – a to se odnosi i na one koji ni po čemu nisu bili na liniji fašizma ili nationalsocijalizma.

Proučavanje sjećanja i kulture sjećanja o Bleiburgu bilo je tabu-tema u komunističkoj Jugoslaviji, a od osamostaljenja Hrvatske, u međusobnim napetostima političkog krajobraza vlasti, bilo je netransparentan, ali i ideološki i politički konstantan proces promjena. Velika gustoća istraživanja kulture sjećanja ipak je snažno utjecala na proučavanje povijesnih izvora unutar suvremene povijesti. Istraživanje bleiburških masakra temeljeno na izvornim svjedočanstvima i primarnim zapisima tek je u poveljama, dijelom i zbog dominacije literature o kulturi sjećanja. Na temelju postojećeg istraživanja izvora pokušao sam povijesno dublje rekonstruirati građu.

Politologinja Ljiljana Radonić, koja se bavi kulturom sjećanja, ne uzima u obzir povijesne izvore o žrtvama Bleiburga u Austriji i opisuje nekoliko promjena i karakterizacija ustaša i partizana samo u 1990-ima. Stoga u svom radu nisam pokušao objaviti nove diskurse o sjećanju, već objasniti ubojstva

koja su počinili partizani između revolucije i osvetničke pravde prvi put koristeći primarne izvore i povijesne događaje u svibnju 1945. godine. Dosadašnje istraživanje sjećanja i kulture sjećanja samo je pokazalo kontroverzno sjećanje između konzervativno-nacionalnog sjećanja i antifašističkog, komunističkog partizanskog sjećanja u državama nasljednicama Jugoslavije. U hrvatskom slučaju kontroverznog sjećanja uglavnom je riječ o diskursima sjećanja na Bleiburg ili Jasenovac. Tu nećete naći nikakve povijesne odgovore niti povijesna objašnjenja ili istraživanja brutalnoga političkog obračuna partizana sa svojim protivnicima u svibnju 1945. ili fašističkog nasilja od 1941. do 1945. Iako istraživanje sjećanja obuhvaća dio sjećanja na nasilje i istraživanje sukoba, ono ne daje konačne odgovore o pozadini i motivima konkretnoga masovnog ubojstva koje je počinio neki režim. Do danas nije bilo pokušaja znanstvenog objašnjenja zašto su njemačke okupacijske trupe u svibnju 1945. više pošteđene, a domaće slavenske kolaboracionističke skupine (domobranci, ustaše itd.) istrijebljene vrlo temeljito i s minucioznom preciznošću.

Prema mojmu istraživanju izvora i događaja u svibnju 1945., ubijanje ljudi slavenorskog podrijetla kao motiv osvetničkog nasilja za štetu koju su pretrpjeli nacistička Njemačka ili fašistička Italija samo je loše objašnjenje. Konačno, na temelju povijesnih dokaza i procesa uspio sam razjasniti da su Titovi partizani zapravo osiguravali jedan drugi, novi totalitarni režim: komunističku Jugoslaviju. Uspio sam pronaći brojne dokaze i povijesne događaje koji pokazuju da su njemački državljani u Sloveniji (prisilno preseljenje iz Jugoslavije), kao i oni deportirani iz Koruške u svibnju 1945., uglavnom pušteni iz partizanskog zatvora⁹ (vidi i tablicu 1), dok su političku revolucionarnu moć partizana osjetili gotovo svi zatvoreni slovenski domobranci, od kojih su većina bili seljaci, te bili pobijeni! Čak polovina njemačkih vojnika koje je Jugoslavija zarobila na kraju rata je ubijena – ali se druga polovina vratila kući iz Jugoslavije.

Još je gora bila sudbina izbjeglica hrvatskog podrijetla. Ne samo zato što je dio hrvatskih prognanika simpatizirao ustaše nego i zato što jugoslavenški režim nije tolerirao nikakvo hrvatsko protivljenje ili odcjepljenje (osamostaljenje).

Koliko je revolucionarno nasilje jugoslavenškog režima ključno za razumijevanje poratnih pokolja nad Hrvatima i Slovencima, govori činjenica da bi bilo netočno „masovna ubojstva od strane partizana u svibnju 1945. sve sti samo na čin osвете za zločine okupacijskih vlasti ili politiku kolaboracije,

⁹ Ova tvrdnja ne vrijedi za Nijemce u Srbiji i Hrvatskoj – tu su cijela sela sustavno istrijebljena u sklopu partizanskog progona.

odnosno potpuno isključiti čimbenik osvete“. Klasifikacija ubojstava iz osvete posebno se odnosi na talijanske (fojbe) žrtve, kao i na njemačke i austrijske civilne žrtve deportacije (obrambene borbe/simpatizeri NS-a). Događaju se i osvetnička ubojstva između srpskih partizana i hrvatskih izbjeglih žrtava, ali sustavna organizirana ubojstva imala su pretežno revolucionarnu namjeru.

Teoriju o ubojstvima iz osvete austrijskih deportiranih žrtava podupire činjenica da su partizani u svibnju 1945. pošteđjeli polovinu uhićenih Austrijanaca. Dok se početkom svibnja prvotno planiralo likvidirati više Austrijanaca, to se promijenilo kad se jugoslavenski teritorijalni zahtjevi prema Koruškoj više nisu mogli ostvariti. Do 21. svibnja došlo je do povlačenja jugoslavenskih trupa iz Austrije. Time je puštena polovina uhićenih ili deportiranih.

Ubijeni su tako postali žrtve osvete, a oslobođeni više nisu morali biti pogubljeni. No namjera je bila drukčija: nasilje protiv austrijskih žrtava korišteno je i iz revolucionarnih razloga – kako je Koruška uprava za sigurnost već izjavila: [...] *kao proširenje komunističke revolucije u Jugoslaviji na austrijski teritorij, što je omogućila vojna situacija*. To naglašava složen i težak zadatak utvrđivanja radi li se o osveti ili političko-revolucionarnim ubojstvima. Činjenica je, međutim, da su partizani u mnogim slučajevima pokazali milost prema polovini uhićenih Austrijanaca, a hrvatske i slovenske izbjeglice nakon izručenja sustavno su ubijali.

Britansko-jugoslavenski dogovor pokazuje da su izbjeglice do kraja svibnja izručene Jugoslaviji. Istodobno Jugoslavija je morala odustati od teritorijalnih zahtjeva te povući partizansku vojsku iz Austrije. To se također ogleda u oslobađanju polovine uhićenih/otetih Austrijanaca. Od ukupno 263 uhićena Austrijanaca, polovina njih je ubijena (130 mrtvih) u svibnju 1945. godine.

Empirijska istraživanja i povijesne činjenice pokazuju da je Jugoslavija više voljela oporbene izbjeglice predati Britancima nego da se utvrdi u austrijskoj južnoj Koruškoj (južno od rijeke Drave). To pokazuje da je sustavno istrebljenje ili ubijanje slovenskih, a posebno hrvatskih izbjeglica, imalo za cilj jednom zauvijek ukloniti moguće buduće političke i ideološke protivnike Jugoslavije i trajno osigurati Titov monopol na vlasti.

1.8 Tumačenje masovnog nasilja nad Hrvatima i Slovencima

Činjenica da su poslijeratne masakre proveli vodstvo Komunističke partije i njezine elitne obavještajne i sigurnosne službe, naglašava revolucionarne namjere tih ubojstava. Bio je to smišljeni potez da se u korijenu suzbiju sve hrvatske secesionističke težnje ili oporbeni pokreti.

Nakon revolucionarnih ubojstava hrvatskih izbjeglica 1945. godine, daljnji dokaz da je riječ o revolucionarnim ubojstvima nad Hrvatima jesu politička Udbina ubojstva. Ona su bila usmjerena posebno protiv Hrvata i dovela su do terorističkog rata tajne službe Udbe protiv „nacionalnog hrvatstva“, posebno protiv hrvatske emigracije, sve do kraja 1980-ih.

Ubojstva jugoslavenskih tajnih službi u inozemstvu neki povjesničari (osobito u njemačkom govornom području) još uvijek vješto isključuju, relativiziraju ili čak prešućuju jer su dodatni dokaz revolucionarne čistke. Zločini koje su jugoslavenske tajne službe počinile u inozemstvu stoga su samo djelomično priznati. Jugoslavenske tajne službe (Ozna, Udba, KOS, SDV, SDS, SDB) izvršile su više od 200 atentata na političke protivnike u inozemstvu od 1945. (svibanj) do 1990. godine. Polovina ubijenih bili su Hrvati. U pograničnom području austrijske Koruške događala su se ubojstva i deportacije slovenskih i hrvatskih antikomunista – uključujući i Austrijance. Vrhunac gerilskog rata bilo je ubojstvo Nikole Martinovića, protagonista hrvatske kulture sjećanja na bleiburšku tragediju u Austriji, 1975. u Klagenfurtu u Koruškoj. U hrvatskim emigrantskim krugovima Martinović se opisuje kao posljednja žrtva bleiburške tragedije. Terorizam Udbe protiv nacionalno-konzervativnih izbjeglih Hrvata od nemale je važnosti za današnju hrvatsku državu kad se tumači pitanje zašto se Jugoslavija raspala 1991. godine.

Komemoracija poginulima na Loibaškom polju kod Bleiburga predstavljala je višestruku provokaciju za komunističku Jugoslaviju jer je, prije svega, riječ o žrtvama bleiburškog masakra; drugo, bila je to otvorena demonstracija za samostalnu Hrvatsku uz korištenje tada strogo zabranjenih simbola; i treće, slavilo se nacionalno hrvatsko katoličanstvo. Podsjetimo, sve do pada komunizma u Jugoslaviji su komemoracije žrtvama Bleiburga i posjeti rodbini masovnim grobnicama žrtava antikomunizma bili strogo zabranjeni. Protagonist Udruge žrtava Počasnog bleiburškog voda Nikola Martinović bio je ubijen 1975. godine kao žrtva totalitarnog polaganja prava Titovih partizana na kulturu sjećanja. Njegova najveća pogreška ili „najveći zločin“ bilo je nepri-

stajanje na jugoslavensku državnu nametnutu kulturu sjećanja u inozemstvu. Umjesto toga, rušio je mit o partizanima kao oslobodilačkim borcima otpora i narodnim herojima te podsjećao na njihove zločine. Nakon ubojstva Nikole Martinovića komemoracija poginulima u Bleiburgu nije smanjena, već je svake godine bila sve veća – sve do osamostaljenja Hrvatske 1990-ih godina kad je postala državna i crkvena svečanost.

Činjenica je da je, prema meni dostupnim istraživanjima izvora, Jugoslavija njegovala totalitarnu, jednostranu kulturu sjećanja. Niti jedan stručnjak za kulturu sjećanja ili sjećanje na Jugoslaviju do danas nije izvukao te zaključke. Dosad se nije razmatralo da je komunistička Jugoslavija pokušala nasiljem umanjiti kulturu sjećanja o Bleiburgu. Stručnjaci za kulturu sjećanja zapravo bi trebali usporediti i heroizaciju završnih vojnih operacija „Velikog finala u Koruškoj“ sa sjećanjem izbjegličkih krugova na tragediju Bleiburga i Viktringa. Oni su dosad uspoređivali samo razvoj kontradiktornih sjećanja, poput Bleiburga s Jasenovcem itd. Poanta totalitarnog sjećanja i uporabe nasilja za jednostrano sjećanje na kult komunističkog partizanstva dosad je potpuno izostala.

U svim trima državama povjesničari sada pokušavaju napraviti razliku između komunističko-antifašističkog vodstva, uključujući revolucionarne čiste u svibnju 1945., i nacionalističkih pješaka koji su se borili za svoju domovinu. No u svim trima državama postoji i povijesno spajanje pojma antifašizma tijekom Drugoga svjetskog rata sa stvorenom antifašističkom ideologijom koja se danas smatra europskim standardom sjećanja. Ta vrsta povijesne dogme pokušava potvrditi pravo na istinu i svesti povijest na antifašizam (ozbiljna povijesna analiza) nasuprot anti-antifašizmu (revizionističko smeće). Ili na borbu između desničarske ekstremističke fašističko-revizionističke kulture sjećanja i sjećanja na oslobodilački antifašizam partizana, koji se smatraju zagovornicima liberalnijeg demokratskog poretka. Takvo crno-bijelo viđenje potpuno zanemaruje činjenicu da je komunističko vodstvo partizana i u ratu vodilo revoluciju.

Građanski rat u Jugoslaviji (od 1941. do 1945.) imao je i ideološku i etničku komponentu. Posebno u multireligijskoj i multietničkoj Bosni i Hercegovini, gdje su se u sljedećem razdoblju vodila tri rata, dijelom usporedno, dijelom isprepleteno: rat između okupacijskih vlasti i pokreta otpora, ideološki motivirani rat između antikomunista i komunista te etničko-nacionalni rat između Hrvata, Srba i Muslimana. Nasilja antifašističkih partizana nad svećen-

stvom i Katoličkom crkvom općenito svjedoče da se nije radilo samo o borbi fašističkih okupatora, uključujući i tzv. fašističke kolaboracioniste, protiv „antifašističkih osloboditelja domovine partizana“. Katoličku crkvu napadali su tijekom rata antifašistički komunistički partizani: to je i razlog zašto je Katolička crkva u Sloveniji, kao i u Hrvatskoj, iz ideoloških razloga vodila autonomni otpor protiv antifašističkog partizanskog otpora kojim su dominirali komunisti.

Komunistička partija Jugoslavije i partizanski pokret iskoristili su kraj Drugoga svjetskog rata da se riješe mnogih problema. Jedan je bio uništavanje protivnika konzervativne opozicije pod izlikom kolaboracije. Teror je bio posebno usmjeren protiv Katoličke crkve kako bi se znatno smanjio utjecaj glavne oporbe.

Iako je u ovom poglavlju odgovoreno na nekoliko pitanja o bleiburškim masakrima u svibnju 1945., još uvijek postoji nekoliko gorućih pitanja koja prate neposrednu poslijeratnu povijest u vezi s partizanskim zločinima između austrijske Koruške, Slovenije, Hrvatske i Srbije:

1) Neupućenost u postupanja s koruškim i štajerskim civilima koje su partizani ubili u ratu od 1942. do 1945. godine na području današnje Austrije. Za to su još uvijek potrebna opsežna znanstvena istraživanja, koja su u Austriji, nažalost, još uvijek otežana zbog ideologa bliskih bivšem komunističkom Titovu režimu. Nesuočavanje s prošlošću i dalje opterećuje suživot Slovenaca i njemačkih Austrijanaca.

2) Jesu li ubojstva njemačko-staroaustrijske etničke skupine i koruških prognanika u svibnju 1945. u sjevernoj Sloveniji, kao i u Hrvatskoj i Srbiji, bila isključivo ubojstva iz osвете zbog brutalne okupacijske politike ili revolucionarne čistke?

3) Zašto su u Srbiji i Hrvatskoj etnički Nijemci sustavno istrijebljeni u masovnim strijeljanjima, pa čak i cijela sela izbrisana, a slično tome, u Sloveniji je više od polovine etničkih Nijemaca pošteđeno života i moglo je emigrirati jer su bili Nijemci?

4) Podjela partizana „između osloboditelja“, boraca za slobodu ili otpora naspram „izdajnika“ i pristaša komunističke partije, i kako se može dokazati partizanska borba za slobodnu Austriju?

5) Gdje prestaje partizanska borba otpora u južnoj Koruškoj, Sloveniji i Hrvatskoj, ali i u Srbiji, koja nije samo težila svladavanju okupacijske vlasti totalitarne nacističke Njemačke i talijanskog fašizma, a gdje počinje ona koja je predviđala uspostavu Velike Jugoslavije pod komunističkom dominacijom?

Zločini partizana nad koruškim civilnim stanovništvom tijekom Drugoga svjetskog rata (od 1942. do svibnja 1945.) također se mogu smatrati stajanjem građanskog rata u južnoj Koruškoj i također su zločini protiv čovječnosti!

Zaključci

Ovo poglavlje analizira masovna ubojstva i zločine koje su počinili Titovi partizani u svibnju 1945., dajući diferencirane uvide u motive i dinamiku nasilja kao i kulture sjećanja koje su se razvile u državama nasljednicama Jugoslavije i u austrijskoj Koruškoj. Na temelju prezentiranih informacija mogu se izvući ovi ključni zaključci:

1. Partizanski pokret nije bio homogen

Partizane su činili borci različitih etničkih, socijalnih i ideoloških pripadnosti. Dok su se obični ljudi u mnogim slučajevima borili za lokalne oslobodilačke ciljeve, pokret je instrumentaliziralo komunističko vodstvo za uspostavu totalitarne Jugoslavije. Ta je razlika dovela do napetosti unutar pokreta i velikih rizika za bivše partizane koji su se okrenuli protiv komunističke ideologije.

2. Cilj nasilja bila je i uspostava komunističkog režima

Zločini u svibnju 1945. – posebice masakri u Bleiburgu – bili su manje osvetnički čin protiv bivših kolaboracionista, a više dio sustavnog revolucionarnog nasilja nad hrvatskom oporbom. To nasilje imalo je za cilj stvoriti političke i društvene temelje za komunističku Veliku Jugoslaviju i dosljedno eliminirati oporbene skupine.

3. Kultura sjećanja kao ideološki instrument

U komunističkoj Jugoslaviji uspostavljena je jednostrana kultura sjećanja koja je heroizirala partizane, a ignorirala zločine ili unutarnje sukobe. Nakon raspada Jugoslavije u Hrvatskoj, Sloveniji i Austriji razvile su se različite kulture sjećanja koje su se polarizirale između nacionalno-konzervativne i antifašističke perspektive.

4. Uloga Katoličke crkve i nacionalni pokreti

Katoličku crkvu i konzervativne grupe otpora posebno su progonili komunistički partizani jer su ih doživljavali kao središnje oporbene snage. Taj aspekt

naglašava da je partizanska borba bila usmjerena ne samo protiv okupatorskih vlasti već i protiv unutarnjih protivnika komunističke ideologije.

5. Praznine u istraživanju i otvorena pitanja

U članku se pokazuje da bitni aspekti partizanskih zločina i njihov povijesni kontekst ostaju nedovoljno istraženi. To uključuje:

- Ubojstva koruških civila – partizani su ih ubijali tijekom i nakon rata.
- Razlike u načinu na koji su partizani postupali s Nijemcima u Sloveniji, Hrvatskoj i Srbiji.
- Prijelaz s partizanskog otpora protiv okupatora na komunistički motivirano nasilje nad slavenskim stanovništvom.
- Masakri u Bleiburgu kao dio austrijske kulture sjećanja u kojima je zbog partizanskog nasilja sudjelovalo stanovništvo južne Koruške.

6. Sukobi sjećanja do sadašnjosti

Kontroverze o događajima u Bleiburgu i Viktringu odražavaju stalnu borbu za pravo tumačenja povijesti. Dok se među Hrvatima u iseljeništvu bleiburški pokolji doživljavaju kao simbol nacionalnog ugnjetavanja i zločina Titovih partizana, komunistička kultura sjećanja i dalje je djelotvorna u dijelovima stranaka i lijevih vlada.

7. Totalitarna politika sjećanja i međunarodna percepcija

Jugoslavenske tajne službe (prethodno Ozn, a zatim Udba, SDV, SDS, KOS) desetljećima su vodile teroristički rat protiv političkih protivnika u inozemstvu, posebice protiv Hrvata u iseljeništvu. To sustavno nasilje pokazuje koliko je socijalistička jugoslavenska politika sjećanja bila usko povezana s režimskim osiguranjem vlasti.

Sažetak

Događaji iz svibnja 1945. i kasnija kultura sjećanja odražavaju složene sukobe unutar i između država nasljednica Jugoslavije. Budući da su se prvi pokolji i žrtve dogodili na austrijskom teritoriju i da je južna Austrija također bila partizansko borbena područje do ublažavanja državnog ugovora, ali su i sami Austrijanci bili žrtve partizanskog nasilja, kultura sjećanja o Bleiburgu ima važnu unutarnjopolitičku ulogu u Austriji.

Istraživanja naglašavaju i ulogu britanskih pregovora s Titovim partizanima, u kojima je izručenje izbjeglica poslužilo kao pregovarački zalog za osiguranje povlačenja jugoslavenskih trupa iz južne Austrije. Ti su događaji ugrađeni u kulture sjećanja Hrvatske, Slovenije i austrijske Koruške, koje su nakon raspada Jugoslavije 1990-ih razvile diferencirane perspektive o „bleiburškim masakrima“.

Osim toga, preispitano je i nasilno partizansko pravosuđe prema lokalnom koruškom stanovništvu u Austriji, koje je bilo u rasponu od proizvoljnih uhićenja do smaknuća u svibnju 1945. godine. Nasilje Titovih partizana i masovna ubojstva u cjelini nisu bili samo izraz osвете nego i dio ideološki motiviranog revolucionarnog nasilja, posebice nad hrvatskom oporbom. To pokazuje da je sustavno istrebljenje ili ubijanje slovenskih, a posebno hrvatskih izbjeglica, imalo za cilj jednom zauvijek osloboditi Jugoslaviju od mogućih budućih političkih i ideoloških protivnika i trajno osigurati Titov monopol na vlasti.

Znanstveni članak ističe potrebu daljnjeg produbljivanja povijesnih istraživanja, posebice između država Hrvatske i Austrije, ali i Slovenije, kako bi se bolje razumjeli i obradili ti složeni odnosi.

2. Masakri u Bleiburgu – svjedočanstva očevidaca o ubojstvima Hrvata u Koruškoj i njihovim grobištima

Sažetak Ova povijesna studija, koja se prvi put eksplicitno bavi žrtvama masakra u Bleiburgu i tragedijom Bleiburga i Viktringa u Austriji, temelji se na višeslojnoj analizi matičnih knjiga umrlih Počasnoga bleiburškog vođa, austrijskih župnih kronika, žandarmerijskog zapisnika, zapisnika o ekshumacijama i opsežnih intervjua s Johannom Neuberschom i Marijom Leitgeb, koji potanko opisuju što su svojim očima vidjeli i doživjeli tih sudbonosnih dana. Lokacije pokolja, stratišta, kao i grobišta i masovne grobnice locirane su i prvi put objavljene na njemačkom u pisanom obliku uz članak. Intervjui i analize izvora rasyjetljavaju ne samo zločine i njihove neposredne učinke već i dugoročne posljedice i poteškoće suočavanja s tim poglavljem povijesti. Unatoč dosljednim izvještajima suvremenih svjedoka, britanskim zračnim fotografijama i dokumentiranim ekshumacijama St. Veit an der Glan i vojnog groblja Völkermarkt, politički i ideološki akteri – posebice iz Hrvatske, bliski partizanskim krugovima – pokušavaju, bez ikakve znanstvene podloge, umanjiti ili čak opovrgnuti zločine tvrdnjama da se u austrijskoj Koruškoj, posebice na području Bleiburga, uopće nije dogodilo nikakvo ubijanje zarobljenih Hrvata. Međutim, dostupni izvori koji se temelje na iskazima očevidaca, kao i brojne masovne i pojedinačne grobnice na župnim grobljima u južnoj Koruškoj – posebno na vojnom groblju u St. Veit an der Glan i u Völkermarktu – svjedoče nešto posve drugo.

Uvod

Bleiburška tragedija, poznata i kao Bleiburška i Viktring tragedija ili Bleiburški masakri, opisuje sustavna ubojstva hrvatskih, slovenskih, srpskih i crnogorskih vojnika i civila u svibnju 1945. godine u Austriji, Sloveniji i Hrvatskoj. Te je ljude nakon predaje ubila jugoslavenska partizanska vojska na austrijsko-jugoslavenskoj granici. Ti zločini, koji su se dugo ignorirali ili skrivali, mračno su poglavlje poslijeratnog razdoblja u Austriji, Sloveniji i Hrvatskoj.

Stotine žrtava ubijeno je na austrijskom teritoriju na području Bleiburga (južna Koruška) i pokopano u pojedinačnim ili masovnim grobnicama. Uz brojne izvještaje iz žandarmerijskog arhiva, župne dokumente i iz arhiva Crnog križa (izvještaji o ekshumacijama), od iznimne su važnosti iskazi austrijskih očevidaca. Oni opisuju događaje koji su se zbili na Bleiburškom polju 1945. godine. Posebno su vrijedni pažnje detaljni opisi Johanna Neuberscha, svjedoka iz Bleiburga (Loibach). Neubersch, koji je kao tinejdžer u svibnju 1945. prisilno regrutiran u slovensku partizansku vojsku, opisuje brutalne akcije srpskih partizana, posebice 51. vojvođanske divizije, kao i zajedničku odgovornost lokalnih aktera poput korušskog partizanskog vođe Gregora Opetnika. Među žrtvama bilo je žena i djece, uključujući i majku s bebom, čija su tijela kasnije ekshumirana u protutenkovskom jarku kod Bleiburga (neposredno uz polja u blizini vojarne). Neubersch je također izvijestio o ekstremnim činovima nasilja, uključujući deranje kože hrvatskom vojniku, što su učinili srpski partizani.

Ekshumacije masovnih grobnica u Bleiburgu i susjednoj dolini Mičstal, kao i masovne grobnice Liescha u slovenskoj Koruškoj, potvrđuju Neuberschove opise. Izvještaji o prikrivanju tih zločina i otkrivanju grobova na vojnim grobljima St. Veit an der Glan i Völkermarkt 1950-ih, 1970-ih i 1990-ih godina ilustriraju poteškoće povijesne obrade žrtava Bleiburga na licu mjesta u južnoj Koruškoj. Sustavno dokumentiranje i objavljivanje hrvatskih grobova u Austriji, među kojima su i brojne žrtve čija su imena poznata, koje su među ostalima sastavili Josip Đakić i Nikola Martinović (PBV), važan su korak prema prepoznavanju tih događaja.

Druga komponenta analize jest usporedba Neuberschovih iskaza s drugim iskazima očevidaca, uključujući iskaze Josipa Đakića, kao i sa žandarmerijskim istražnim spisima i dokumentacijom iz katoličkih župa (matice umrlih i župne kronike). Osim toga, korištene su britanske snimke iz zraka, zapisnici ekshumacija, izvještaji Crnog križa i partizanski izvještaji Lipeja Ko-

lenika iz Bleiburga. Još jedan razgovor sa suvremenom svjedokinjom, Marijom Leitgeb, rođenom Smretschnig, pruža dragocjene uvide u partizansko nasilje nad koruškim stanovništvom na području Bleiburga.

Studija uključuje i popis hrvatskih grobova na austrijskom teritoriju koji su često nastajali anonimno ili bez potpune dokumentacije. Evidentirana su grobišta i spomen-područja na kojima su pokopane žrtve, te je sastavljen detaljan popis podataka o masovnim grobnicama i ekshumacijama. U knjizi „Tragedija u Bleiburgu i Viktringu“ tiskane su i najvažnije matične knjige umrlih.

Rasprave i analize rasvjetljavaju ne samo zločine i njihov neposredni učinak već i dugoročne posljedice i poteškoće suočavanja s tim poglavljem povijesti. Unatoč dosljednim izvještajima suvremenih svjedoka, britanskim zračnim fotografijama i dokumentiranim ekshumacijama, politički i ideološki akteri pokušavaju umanjiti zločin i tvrditi da se na području Bleiburga u austrijskoj Koruškoj uopće nisu dogodila ubojstva. Uz bezbrojne župne arhive (matice umrlih), upravo posljednji iskazi očevidaca Johanna Neuberscha i Marije Leitgeb daju duboke uvide u djela nasilja, stratišta i masakre te ilustriraju patnje onih koje su proganjali komunistički partizani.

2.1 Transkripcija intervju s Johannom Neuberschom

Dr. Rulitz (FR): Gospodine Neubersch, koliko je bilo mrtvih ovdje oko Bleiburških polja (Unterloibach, Grablach, Schattenberg, Holmec)?

J. Neubersch (JN): Više od tisuću, otprilike više od tisuću.

FR: Te mrtve oni su (tj. partizani) odvezli teretnjacima? Kamo?

JN: Da, odatle u Jugoslaviju. No (pokupili su) samo one blizu ceste. Ostavili su sve one koji su bili podalje od ceste. Ovuda je cesta prolazila, i dalje naprijed (pokazuje rukom prema mjestu na kojem se nalazi još neotkriveni masovni grob na Bleiburškom polju).

FR: I ondje je masovni grob hrvatskih ustaša, gore kod ceste? Onamo su ih oni (partizani) bagerima ugurali, zajedno s konjima?

JN: Ondje su postrijeljali i konje i ugurali ih u taj masovni grob.

FR: I nekoliko Hrvata ustaša, kako si rekao?

JN: Unutra su konji. Njih su prvo, a zatim su postrijeljali i na njih bacili ustaše.

FR: Koliko su ustaša ustrijelili kod toga masovnoga groba?

JN: Tri do četiri, vidio sam svojim očima. Ali također, kasnije u srpnju mjesecu,

je li (pritišće prstima nos).

Ivo Pomper (IP, prevoditelj): Je li smrdjelo? Od tjelesa u raspadanju?

JN: Pa naravno! Što misliš?!

IP: Gdje je ležao zakopan taj Obejdin? Rekli su mi onamo gore (pokazuje rukom prema imanju Ziegler).

FR: Da ondje, kod Bromanna, taj Obejdin? Za njega on ne zna. Ondje su bila ekshumirana tri Hrvata, kod Bromanna (Zieglerhof). A kod vojarne? [Napomena: Pri iskapanju temelja za gradnju nove vojarne u Bleiburgu za austrijsku vojsku] I ondje nisu bili izvađeni svi mrtvi (iz toga masovnoga groba)? Žena i djece bilo je među njima?

JN: Ondje gdje su gradili vojarnu? Sad su (radnici) bili malo više iskopali jer su pravili jedan atomski bunker i ondje su došli do mnogo mrtvih. Kostiju.

FR: Slično kao i u Mariboru (grobište Tezenski gozd).

JN: Netko je došao iz Klagenfurta od Crnoga križa i radovi su bili obustavljeni. Ja sam bio ondje zaposlen u zimskim mjesecima. Umjesto da idem „štemplati“, išao sam raditi. Tako sam bio kod toga. Ondje je bila i jedna žena s djetetom na ruci, ali vidjele su se samo kosti. Kod te vojarne bio je (za vrijeme rata) i jedan protutenkovski jarak. I samo toliko ispod zemlje (rukama pokazuje dubinu od oko 40 cm). Upravo toliko da ne može otkopati plug s konjskom ili volovskom zapregom. I tu je za smrt hrvatskih civila bio kriv jedan iz Bleiburga. Izvjesni Opetnik, obučarski majstor iz Bleiburga.

IP: Njega spominje Ingomar Pust u svojoj knjizi.

FR: Da. Opetnik. On je bio komunist.

JN: Da, taj je bio jedan takav gad, jedan davao (taj Opetnik).

FR: Vi ste morali odvesti konje dolje u Jugoslaviju?

JN: 800 konja mi smo tjerovali i otjerovali dolje. Oдавде, od ustaša. Bilo nas je 12 mladića. Jedan je imao deset, drugi dvanaest, a ja petnaest godina. Tjerovali smo ih dolje, iza šume (pokazuje rukom smjer) i stalno gore prema (crkvi) Sankt Georgenu i tek nakon toga preko granice. Onuda kroz dolinu.

(Razgovor sa svjedokom odvijao se na Bleiburškom polju, na hrvatskom spomen-području.)

Ferdinand Macek (FM): Tko ih je preuzeo?

JN: Partizani.

IP: Kako su postupali s vama? Niste li bili izloženi opasnosti da i sami postanete njihove žrtve?

JN: Pa naravno, i ja sam bio ugrožen. Bojao sam se obiju strana. Ondje je živjela

moja teta, sestra moje majke, ondje iznad Bleiburškog polja. Sada je kuća, sada je sve preuređeno.

IP: Meni su pripovijedali da je u tome zdanju, ondje otraga (pokazuje rukom prema imanju Ziegler), glavni zapovjednik partizana Basta, Titov general, tada imao svoj štab. Kuća i dvor Ziegler na cesti ili pak u gostionici Hrust. [Napomena: Ovo drugo ne odgovara činjenici!]

JN: A znate li kako je to bilo kod Hrusta? Ondje su bila dva brata, obojica u ratu u Waffen-SS-u. Oni su bili kod kuće već tri tjedna prije završetka rata: Loise (Alois) i Franze (Franz).

IP: Točno!

JN: Franze nositelj Viteškog križa. A ovdje dolje bili su partizani. Oni pak gore bili su naoružani s mnogo oružja od Waffen-SS-a. Da su partizani znali da su ondje gore ova dvojica, što misliš?

FR: Jesu li partizani odvozili mrtve Hrvate s polja ovdje u Bleiburgu seljačkim kolima ili teretnjacima?

JN: Teretnjacima, Steyr-autima, otvorenim kolima (tzv. pričnama). Onamo su ih nabacali na hrpu. Sve što je bilo na sjenovitoj strani ceste, mrtve koji su bili u sjeni, njih su ondje i zakopali. Pri tome (poslu) bili su samo domaći, njih dvojica ili trojica. Među njima izvjesni Scheipo Fritz, koji je upravo bio došao iz zarobljeništva iz Rusije. Naravno da mu je bio potreban novac. A s moje strane jedan ujak, Tomasch, bio je isto među onima koji su ih poslije zakopali.

FR: A vi, djeca, niste dobili nikakav novac za to što ste odvodili konje u Jugoslaviju?

JN: Baš ništa!

FR: Rekao si da tamo kod potoka, gdje je bio prvi protutenkovski jarak, da su partizani Hrvate tjerali u četveroredu. I da su tu nekoliko njih ustrijelili i bacili u potok.

JN: Mnogi su bili ubijeni. Mnogi su pokušavali bježati, no nisu uspjeli.

FR: Što su učinili s tim mrtvima? Jesu li ih tamo zakopali ili pak odvezli?

JN: Tovarili su ih na kola s platonima, i to one koji su bili blizu općinske ceste zvane Gutensteiner Strasse ili pak jednostavno Bleiburška cesta. A one koji su bili dalje od ceste i puta, njih su smjesta tamo zakopali. No ti su bili opet iskopani, njih nekoliko. Njih se onda ukopalo u Loibachu, a zatim ih se prenijelo iz (Unter)Loibacha gore u St. Veit, i najzad opet natrag dolje u Loibach.

FR: A jesu li Englezi gledali kako partizani ubijaju?

JN: Dabome da su gledali.

FR: Jednostavno su promatrali? I nisu ništa poduzimali?

JN: Ništa, baš ništa nisu činili.

FR: Promatrali su kako se to sve zbiva?

JN: Žena je dijete rodila, dijete je već bilo rođeno, i tamo gdje je sada vojar-na, tamo su zakopani. Imala je dijete na sebi. Kasnije, dva mjeseca nakon toga. Tamo su bili sami Srbi [odnosi se na srpske partizane iz 51. vojvođanske divizi-je]. A naši, slovenski partizani, bili su tek za jedan drek bolji... kod tih zločina.

FR: A srpski partizani na Bleiburškom polju, jesu li bili brutalniji od slovenskih partizana? Oni su navodno oderali kožu s tijela jednom hrvatskom ustaši ovdje gore kod imanja Ziegler, na samom Loibaškom polju (Bleiburškom polju)?

JN: Toga su Hrvata bili objesili. Kao krmaču ili svinjče. Srpski su mu partizani zgulili kožu. Oдавде (pokazuje prstom na vrat) pa nadalje.

FR: Oguljen?

JN: To sam ja vidio. Već je bio gol.

FR: Je li bila skinuta sva koža?

JN: Da, sva je koža bila srezana s tijela. Više nije bilo krvarenja, jer više nije bilo krvi u lešini.

FR: Dakle, bio je oguljen poput svinjčeta?

JN: Da, upravo tako.

FR: Jedan? Koliko ih je bilo još ubijeno na taj način? Više njih?

JN: Da, bilo ih je više. Vidio sam kasnije kako su mu gulili kožu s tijela. Ustaše su bili razoružani i nisu imali više nikakva oružja.

FR: Ti si sve to pratio tamo na Bleiburškom polju, u Loibachu? Naime, imanje tvoje obitelji bilo je odmah preko, direktno na Bleiburškom polju?

JN: Da. Ujutro u 4 sata stigli su oni, Hrvati. Mi smo već prije prestali s poslom. Preko iz Mežiške doline i ovamo do Poljane cijelu je noć praskalo. Ovamo preko Holmeca i Poljane, dolje kod raskrižja, preko Mežiške doline, unutra i gore prema Koruškoj do Bleiburškog polja. Tu je poginulo više partizana nego ustaša.

FR: A kamo su oni odvezli mrtve ustaše (misli se na mrtve s Bleiburškog polja)?

JN: Odvezli su ih u tada slovensku Mežišku dolinu. Tu su sve mrtve pobacali u jednu masovnu grobnicu... Da, oдавде na slovensku stranu polja, s Bleiburškog polja dolje u Mežišku dolinu. Da, i tamo na raskršću u Poljani. Tamo gdje je danas spomenik partizanima, onaj željezni, tamo je isto tako jedna masovna grobnica, jedna velika. Moj je otac dobio zapovijed da kopa protutenkovski rov. On je mnogo pio, pa sam onda išao ja umjesto njega.

FR: Na kopanje protutenkovskog rova? Gdje je bio taj protutenkovski rov?

JN: Tamo kod Hrusta, kod te gostionice. Prolazio je dolje do željezničkog nasipa. A drugi je protutenkovski rov bio otraga, tamo gdje je jedan bunker, pokraj ceste i dolje prema potoku.

FR: Dolje kod vojarne bio je treći protutenkovski rov?

JN: Kod vojarne je bio također jedan protutenkovski rov, da.

FR: I onda su mrtve pobacali unutra? Zajedno s (uginulim i ubijenim) konjima?

JN: I toliko bogatstvo koje su ustaše nabacali unutra!

FR: A što su oni tu pobacali?

JN: Satove, zlato i sve moguće stvari koje nisu htjeli predati partizanima jednostavno su bacali unutra. Nekoliko stotina. No onda su ih (partizani) sve odveli. Oni koji su ležali uz tamošnju cestu, njih su jednostavno natovarili na jedna kola i onda su ih vozili dolje. I njih su tamo zakopali.

FR: A tamo na Bleiburškom polju u močvaru, gdje ste nam pokazali to mjesto?

JN: U onoj močvari je isto tako još jedan masovni grob na Bleiburškom polju. Unutra je bačeno šest ustaša, a onda su na njih bacili četiri konja.

FR: Ustrijeljene (konje) preko njih?

JN: Najprije ustaše, a zatim konje. Njih su tamo postrijeljali gdje su sada posađena mala stabla. Vodili su ih kroz Bleiburg, ne preko trga, nego duž potoka, pokraj Mettnitza i preko na cestu za Lavamuend. Jer se tako nitko nije mogao odvojiti i pobjeći.

FR: I tu su onda partizani sve mrtve pobacali u taj protutenkovski rov?

JN: Protutenkovski rov br. 1 kod Metnitz-Hrusta zatrpali su bagerom. Bio je to jedan posve jednostavan buldožer kojim su oni to učinili.

FR: Tko je zatrpao, Englezi ili partizani?

JN: Partizani.

2.2 Postskriptum intervju s Johannom Neuberschom

S ovom transkripcijom i prijevodom, novi izvorni materijal napokon je dostupan za povijesno javno istraživanje ubojstava na Bleiburškom polju, također za austrijsku akademsku javnost koja govori njemački. Zbog Johannova dijalekta, ton i jezik intervju a ponekad su vrlo teško razumljivi ljubiteljima povijesti koji ne dolaze iz austrijske pokrajine Koruške. Komunikacija je na koruškom dijalektu, a Johann Neubersch dijelom odgovara na slovenskom ko-

ruškom kolokvijalnom dijalektu. Osim toga, tu je i njemačko-slovenski miješani jezik, koji je vrlo težak za razumijevanje jer se odgovori daju na koruškom njemačko-vindiškom dijalektu i vindiško-slovenskom dijalektu s područja Bleiburga. Intervju i dosad neobjavljeni videomaterijal sada javnosti stavljaju na raspolaganje stručnjaci za dijalekte i prevoditelji.¹⁰

Prvi njemački prijevod intervjua obavio je prevoditelj koruškog dijalekta Ferdinand Ninaus, a hrvatski prijevod dovršili su Ivo Pomper i Josip Stjepandić. Johann Neubersch, suvremeni svjedok iz Bleiburga kojeg su partizani 1945. prisilno unovačili, opisuje sebe kao koruškog člana KHD koji govori dijalekt vindiš. On je morao kopati protutenkovski jarak s Hitlerjugendom, ali ga je Opetnik ipak prisilno unovačio u partizane. Ovaj transkribirani razgovor sa suvremenim svjedokom vodio je na Bleiburškom polju u Unterloibachu kod hrvatskog spomen-obilježja stručnjak za suvremenu vojnu povijest, povjesničar dr. Florian Rulitz, u nazočnosti filmaša ORF-a Ferdinanda Maceka i dopisnika ORF-a za Balkan Christiana Wehrschütza. Hrvat Ivo Pomper prisustvovao je kao prevoditelj. Razgovor s Johannom Neuberschom iz Bleiburga Austrijska radiotelevizija (ORF) djelomično je objavila u filmu Christiana Wehrschütz 2011. Neki odlomci i uvidi Johanna Neuberscha utkani su u dokumentarac ORF-a „Fluchtpunkt Kärnten“ o tragediji u Bleiburgu redatelja Ferdinanda Maceka. Transkribirani intervju i neovisno ispitivanje Johanna Neuberscha kao svjedoka ubojstava u Bleiburgu koristila je i Austrijska obavještajna služba (Državni ured za zaštitu ustava i protuterorizam, LVT Koruška).¹¹

Johanna Neuberscha iz Loibacha kao dječaka sa sela u svibnju 1945. regrutirao je lokalni partizanski vođa Gregor Opetnik u dobi od 15 godina. Neubersch pruža detaljne informacije o lokacijama ubojstava i skupinama počinitelja na Bleiburškom polju, opisuje brutalne akcije srpskih partizana (51. vojvođanske divizije) te navodi da su u ubojstvima Hrvata na Bleiburškom polju i u okolici sudjelovali i lokalni partizani s austrijskim državljanstvom iz Bleiburga. Prema Johannu Neuberschu, hrvatske civile (ženu s djetetom) u poljima izvan Bleiburga ubijao je i partizanski vođa i član Osvobodilne fronte Gregor Opetnik, koji je kasnije postao komunist i djelatnik Udbe.¹²

10 Transkripcija videa: <https://www.youtube.com/watch?v=pfeMxZdOLqQ> (Mrtvi i masakr na Loibaškom polju).

11 Johanna Neuberscha ispitao je i Koruška uprava za sigurnost (SID), Državni ured za zaštitu ustava (LVT). GZ: LVT K-3-TE/0425/2011. Predmet: Sumnja na zločine protiv čovječnosti; otkriće skupnih ili masovnih grobnica u Koruškoj.

12 „Opetnik Gregor, rođen 9. svibnja 1905. u Aichu, općina Moss, Völkermarkt, austrijski državljanin, rimokatolik, postolarski majstor u Bleiburgu, Bahnhofstrasse 26 (?). Roditelji: Gregor i Maria, rođena Roblek. Za vrijeme jugoslavenske okupacije bio je odgovoran za prehranu partizanskih jedinica i civilnog stanovništva u okrugu Bleiburg. Trenutačno je član Osvobodilne fronte

Lokacija mrtve žene i djeteta je Panzergraben (protutenkovski rov) 3 na sadašnjem mjestu vojarne Austrijske savezne vojske u Bleiburgu. Ekshumaciji je prisustvovao i Johann Neubersch, u svojstvu djelatnika Crnog križa.

Obiteljsko imanje suvremenog svjedoka Neuberscha graniči izravno s Gmanwieseom (Loibaško polje, Bleiburško polje), glavnim logorom Hrvata u Unterloibachu. Vidio je stotine mrtvih tijela koje su partizani, uglavnom kamionima, prevozili u dolinu Mießtal. Prema Neuberschu, na poljima izvan Bleiburga bilo je na tisuće mrtvih tijela koja su kamionima prevezena u slovenski Mießtal i masovnu grobnicu Liescha. Neubersch je nazočio strijeljanju u Panzergraben 1, 2 i 3 (vojarna) u smjeru grada Bleiburga u blizini gostionice Hrust (Guttensteiner Strasse), uz cestu i potok (Metnitz) prema Bleiburgu. Što se tiče pucnjave kod Gmanwiese (Loibach prema Grablachu), točne lokacije pucnjave prenio je novinar Christian Wehrschütz na ORF Koruška. Nadalje, kao mladi, prisilno unovačeni partizan, Johann Neubersch nazočio je i mučenju na imanju Ziegler (Bleiburško polje), gdje su Hrvate strijeljali partizani.

Kod jugoslavenskih partizana, Britanaca i Hrvata te u stručnoj literaturi polja ispred Bleiburga nazivaju se samo Bleiburškim poljem (lokalno i Loibaško polje ili Gmanwiese). Neubersch je vidio mučenja, strijeljanja i maltretiranja Hrvata na cijelom Bleiburškom polju (današnja austrijska vojarna, tenkovski rov 3), gostionica Hrust (tenkovski rov 1 i 2), Gmanwiesenu i Grablachu (Schattenberg). Po nalogu bleiburškog partizana Gregora Opetnika, on i njegov otac pokopali su tijelo u šumi iznad Gmanwiesea na Bleiburškom polju. Johann Neubersch je po nalogu Opetnika predao partizanima hrvatske slobodne konje. U transkribiranom intervjuu doznajete kako su srpski partizani oderali kožu hrvatskom ustaši na Zieglerovu imanju; mladi Neubersch također je gledao taj masakr. Ono što je u razgovoru rekao Johann Neubersch vrlo je slično ostalim suvremenim partizanskim svjedočanstvima iz Bleiburga i slaže se s britanskim snimkama iz zraka (protutenkovski rovovi i mase izbjeglica na Bleiburškom polju).

2.3 Događaji u Bleiburgu u partizanskoj literaturi

Čak i austrijska partizanska literatura izvještava o smrtnim slučajevima na Bleiburškom polju (Gmanwiese). Lipej Kolenik, koji je svibanj 1945.

(OF) i čelnik Agitprop regionalnog vodstva Komunističke partije Austrije (KPÖ) u Bleiburgu. "Savezno ministarstvo unutarnjih poslova: Službeni prikaz deportacija civila iz Koruške 1945. godine od strane pripadnika jugoslavenskih partizanskih jedinica i sudbina civilnih dužnosnika iz Austrije koji su nestali u Gorenjskoj... / Uprava za sigurnost Savezne pokrajine Koruške/ Zl. 500/g/SD/52//A.

U izvještajima slovenske Udbe Gregor Opetnik spominje se kao veza Udbe za Bleiburg i operaciju Bleiburški vod. Vidi fond u Slovenskom arhivu AS, fond 2177, Pliburški vod.

PREŠUĆENE BLEIBURŠKE ŽRTVE – SVJEDOČANSTVA

Slika 1. Britanska zračna snimka pokazuje postojanje protutenkovskih rovova kod gostionice Hrust – britanskog zapovjednog mjesta na poljima ispred Bleiburga; protutenkovski rov 1 i protutenkovski rov 2 (izvor: aerial image database, Dr. Carls GmbH, National Archives and Records Administration, Washington, DC).

DR. FLORIAN THOMAS RULITZ

Slika 2. Zračna snimka (isječak) hrvatskih izbjeglica na Bleiburškom polju kod mjesta Grablach, blizu državne granice s tadašnjom Jugoslavijom.

PREŠUĆENE BLEIBURŠKE ŽRTVE – SVJEDOČANSTVA

proveo na imanju svojih roditelja, opisuje da su Englezi odgovorni i za mrtve Hrvate na Bleiburškom polju: „Mnogi su ustaški časnici sami sebi dali metak u glavu, neke su ubili Englezi i partizani.“

Korušak Willi Kersche, koji je tri dana prije predaje prebjegao partizanima, također se sjeća razmjene vatre na Bleiburškom polju: „Dobro se sjećam kad je moja postrojba dobila zapovijed da se iz Völkermarkta prebaci u Jugoslaviju sa zaustavljanjem u Bleiburgu. Imali smo razmjenu vatre u Bleiburgu, ali i s ustaške strane. [...] Sjećam se, nisi se mogao kao partizan približiti mnoštvu hrvatske ustaške vojske. Iako su bili razoružani, neshvatljivo mi je da su još uvijek imali oružje. [...] Zbog služenja vojnog roka s protuavionskim topom tijekom rata... trenirao sam s partizanima, posebno srpskim partizanima. Čuli su se pucnji, pa smo dobili zapovijed da postavimo topove i povremeno pucamo povrh ustaških postrojbi. Time su Titovi partizani dali na znanje da će prihvatiti razoružanje. Moja postrojba imala je protuavionski top 3,7 i 2 cm usmjeren direktno na Hrvate ustaše. Kad sam saznao da se moja jedinica premješta u Jugoslaviju[?], dezertirao sam iz partizana.“¹³

Prema partizanu Lipeju [Filippu] Koleniku, loibaški „NS-Volkssturm“ navodno je stao na stranu hrvatskih postrojbi u povlačenju tijekom borbi dok su bježali na Bleiburško polje. „I nakon završetka rata [8. svibnja], kada je Narodnooslobodilačka vojska na Poljani 14. i 15. svibnja 1945. godine vodila posljednju bitku s ustašama, belogardistima, četnicima i Nijemcima u povlačenju, ilegalac nacist i pučisti T. Glawar iz Loibacha je, na primjer, s pištoljem u ruci tjerao ljudstvo bivšeg Landwachea da priskoče u pomoć posljednjim ostacima Hitlerove vojske u Poljani [sic!].“

Svjedokinja očevidac Helene Kralj govori o brojnim mrtvima na Bleiburškom polju koji su pokopani u šumi kod Grablacha na austrijsko-jugoslavenskoj granici:¹⁴ „U šumi na samoj granici i staroj cesti za Bleiburg bilo je dosta mrtvih ljudi. Mnogi mrtvi bili su i vezani.“¹⁵

Prema koruškom partizanskom dezerteru Wilhelmu Kerscheu, većina leševa s Bleiburškog polja dovezena je u slovensku Mežišku dolinu i pokopana u masovne grobnice. Drugi dio leševa pokopan je u šumama i na Gutensteiner Strasse kod Bleiburškog polja. Pri ponovnim ukopima na župnom groblju u

¹³ Citat Willija Kerschea u Rulitz, Florian Thomas: *Tragedy of Bleiburg and Viktring, 1945.*, 2. izdanje, Northern Illinois University Press, Dekalb (USA), 2016., str. 307.

¹⁴ Citirano prema L. Kolenik u Rulitz: *Die Tragödie von Bleiburg und Viktring*, 2. Aufl.; usp. Rulitz: *The massacres of Bleiburg – Denied, forgotten, hidden and misinterpreted crimes against humanity in the area of Austrian-Slovenian Carinthia in May 1945. Totalitarizmi – uprašanja in izživi*, 2012., str. 39–50; usp. Rulitz: *Vetrinjska in „bleiburška“ tragedija*.

¹⁵ Razgovor s Helenom (Lenčkom) Kralj, suvremenom svjedokinjom iz Grablacha kod Bleiburga, 18. ožujka 2009. u Bleiburgu.

Loibachu 1947. godine pronađeno je osam masovnih grobnica od Gutensteiner Strasse sve do državne granice.

Za zlostavljanja i ubojstva oko Bleiburga odgovorni su srpski partizani. Priča se da je jednom ustaši čak i koža bila oderana s tijela, što potvrđuje i Neubersch, a to se dogodilo na imanju Ziegler na Bleiburškom polju. Neubersch optužuje korušskog partizana Opetnika iz Bleiburga za ubojstvo hrvatske djevojke i djeteta. Jer i tu su činili barbarstva: mrtvi više nisu imali nokte. Čavlima su bili iščupani jedan po jedan! Taj se postupak često koristio u očajničkim borbama balkanskih naroda protiv Turaka i zvaao se janjičarska rukavica. Janjičari su svojim zarobljenicima stavljali ruke u kipuću vodu i potom im čupali nokte.

S druge strane, bivši partizani i njihovi ideološki pristaše kontinuirano su širili tezu da je Bleiburg izmišljeni mit: Tito nije tražio ubijanje na austrijskom teritoriju nego samo na jugoslavenskom području, kao osvetu za prethodne zločine „narodnih neprijatelja“ ili za izvršenje presuda „izdajicama i kolaboracionistima“.

Pisani dokumenti iz tog razdoblja, kao što su župne kronike, matice umrlih i žandarmerijske kronike, u suprotnosti su s tim izjavama. Tamo se iznose brojevi, pa čak i imena žrtava. Izjave opovrgavaju i iskazi očevidaca o događajima u Koruškoj nakon završetka rata u svibnju 1945. godine.

Prisilno unovačeni, tada 15-godišnji partizan Johann Neubersch u razgovoru je rekao i sljedeće: „Na Bleiburškom polju u Unterloibachu, točnije na imanju Ziegler, srpski su partizani [51. vojvođanske divizije pod zapovjedništvom Milana Baste] hrvatskom ustaši oderali kožu s tijela.“¹⁶

Očevidac J. Neubersch pohvatao je konje Hrvata na Bleiburškom polju i predao ih partizanima. Osim toga, po nalogu mjesnog partizanskog vođe Opetnika, morao je pokopati leševe palih Hrvata koji su ležali u šumama oko Bleiburškog polja. Tijekom povlačenja jugoslavenski partizani pokupili su tijela s Bleiburškog polja i ukrcali ih na kamione. Neubersch je to vidio i rekao nam. Ali ne sve i ne temeljito. To nije učinjeno iz moralnih, već iz praktičnih razloga. Raspadanjem leševa osjećao se jak, neugodan miris. Prikupljena tijela (stotine prema Neuberschu) žrtava masakra na Bleiburškom polju partizani su odvezli u Mežišku dolinu u Sloveniji. Budući da im se dosta žurilo, partizani više nisu pokopali oko sedam leševa na Gutensteiner Strasse, nego su preko tih leševa stavili 2-3 lešine konja i sve pokrili nekim grmljem. Ta tjelesa još leže

DR. FLORIAN THOMAS RULITZ

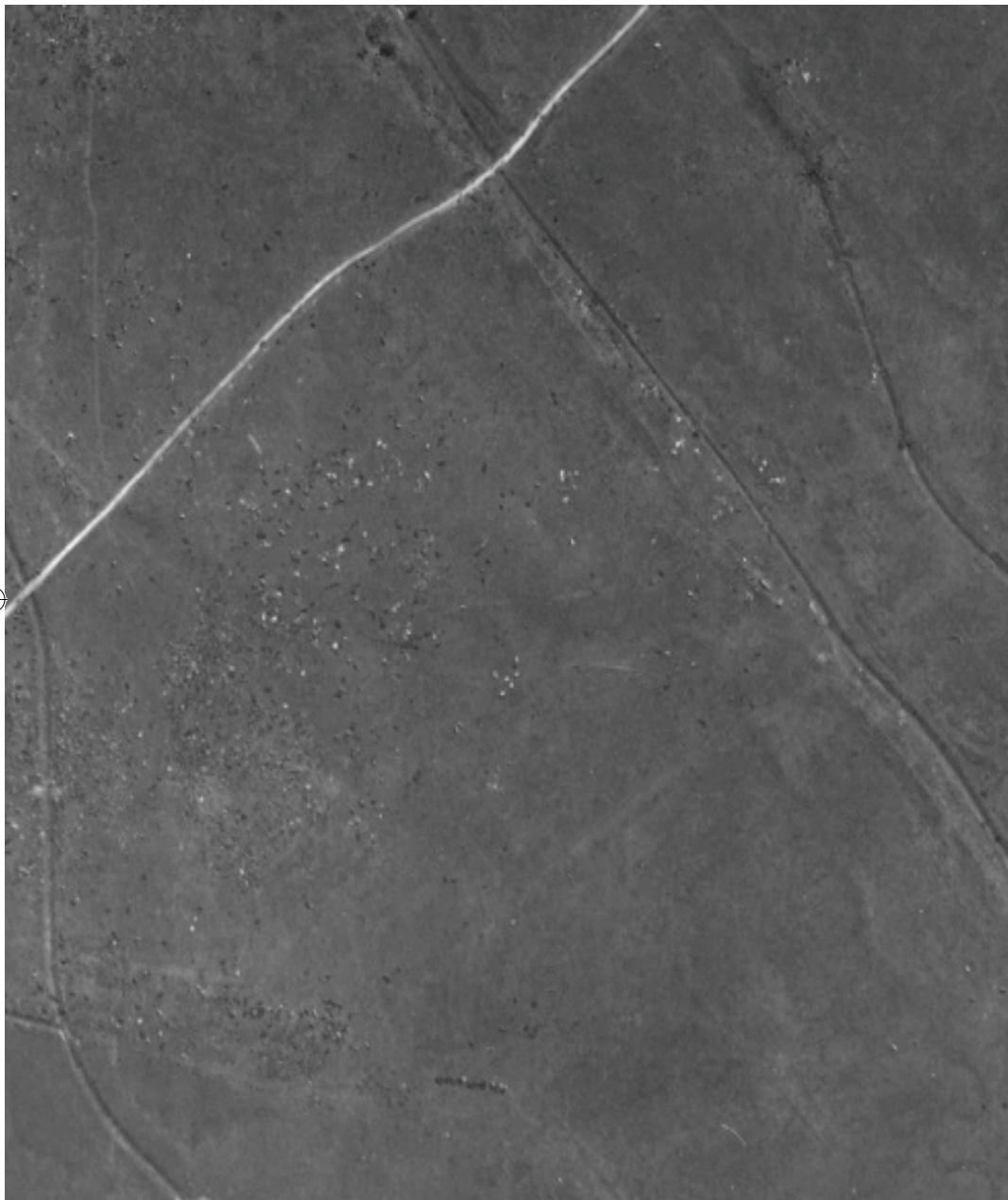

Slika 3. Kretanje hrvatskih izbjeglica na Bleiburškom polju.

PREŠUĆENE BLEIBURŠKE ŽRTVE – SVJEDOČANSTVA

tamo gdje nam je Neubersch u svibnju 2011. pokazao.

Mišljenje da u Austriji nije bilo smrti osporava čak i austrijska i slovenska partizanska literatura, koja izvještava o stradanjima na Bleiburškom polju. Lipej Kolenik, koji je svibanj 1945. proveo na imanju svojih roditelja, opisuje da su Britanci bili odgovorni i za mrtve Hrvate na Bleiburškom polju. Tvrdi to i slovenski politički komesar 14. partizanske divizije i kasniji general JNA Ivan Dolničar:

„Ratne zarobljenike vraćene iz Koruške ukrcali smo u teretne vagone: njemačke, ustaške, domobrance, i prevezli u Maribor, gdje smo ih predali 3. armiji. U vlaku je bio jedan bosanski poručnik, jedan od rukovoditelja transporta. On je dao zarobljenike odvesti u posljednji vagon i ubio ih je nožem. Jednog po jednog. Mnoge su mu doveli na putu za Maribor! Zatim su uhvatili ovog poručnika, uhapsili ga i doveli meni, koji sam bio u Velikovcu (Völkermarkt). Pitao sam ga, zašto si to učinio, što ti je?¹⁷“

Bleiburški partizan i postolarski majstor Gregor Opetnik dao je upute za uklanjanje leševa. Neubersch je vidio stotine mrtvih, koje su partizani odvozili kamionima. Kaže se da je na Bleiburškom polju bilo ukupno tisuću mrtvih. Prema izvještajima očevidaca, neotkriveni leševi s Bleiburškog polja još leže u pojedinačnim, skupnim i masovnim grobnicama u austrijskim šumama na području Bleiburga ili su nakon odvoza kamionima zakopani na slovenskom tlu. Godine 1947. otkriveno je osam masovnih grobnica u blizini spomenika na Gutensteiner Strasse sve do jugoslavenske granice:

Grobovi su s obje strane ceste od gostionice HRUST (Unterloibach) do jugoslavenske granice. Nisu obilježeni niti na sebi imaju križeve. Željeznički radnik koji je živio u blizini promatrao je radove na iskapanju u to vrijeme. Ovo su pali ustaški bojovnici. Među njima su i neki njemački vojnici. Identifikacija nije moguća jer su, prema g. EBNERU – željezničkom radniku – tijela uglavnom bila pokopana gola. Ovog proljeća otvorit će se svi grobovi i tijela će biti pokopana u grobnicu u Unterloibachu. Napominje se i da se na groblju Unterloibach nalazi masovna grobnica s 18 tijela vojnika koja su nagorjela do neprepoznatljivosti.¹⁸

Posmrtni ostaci otkriveni 1947. u osam masovnih grobnica oko Bleiburškog polja uglavnom su ponovno pokopani/ekshumirani u masovnu grob-

¹⁷ Dio intervjua: „Mladina“ br. 16, od 23. 4. 2009., citiran prema Rulitz: Die Tragödie von Bleiburg und Viktring, 2. izdanje, usp. Rulitz: The massacres of Bleiburg – Denied, forgotten, hidden and misinterpreted crimes against humanity in the area of Austrian-Slovenian Carinthia in May 1945. Totalitarizmi – uprašanja in izazvi (Totalitarianism – questions and challenges), 2012., str. 39–50; usp. Rulitz: Vetrinjska in „bleiburška“ tragedija.

¹⁸ Općina Loibach: Bericht über die Kriegsgräber der Gemeinde Loibach, 28. Februar 1947. In: Schwarzes Kreuz, Landesgeschäftsstelle Kärnten, Archivalienmappe Bleiburg/Loibach. Citat prema Rulitz 2012., str. 205–206.

nicu na groblju u Unterloibachu. Bila je to jedna od ukupno šest masovnih grobnica na tom groblju koje su križem i čeličnom kacigom označene kao ratne. Čovjek identificiran kao ustaški časnik navodno je ponovno pokopan u masovnu grobnicu.¹⁹

2.4 Intervju s Austrijankom Marijom Leitgeb (rođ. Smretschnig, slov. Smrečnik) o partizanskom nasilju nad Korušcima²⁰

Intervju je vođen na regionalnom dijalektu: govornici korušskog slovenskog jezika i govornici njemačkog vindiškog jezika. Maria Leitgeb i njezina sestračica gđa Maria Karidisch, dvije suvremene svjedokinje partizanskog nasilja u Koruškoj.

Mari(j)a Leitgeb (rođena Smretschnig, slovenski Smrečnik) rođena je 8. listopada 1927. u mjestu Vječno Selo u Globasnici. Danas živi u Penku kod Bleiburga (Ponikvi kod Pliberka) u općini Feistritz ob Bleiburg (Bistrica kod Pliberka). Njezina rođakinja gospođa Mari(j)a Karidisch (rođena Smretschnig, slovenski Smrečnik), po imenu Paulitsch (rođena Pavlič), rođena 7. kolovoza 1932., živjela je u Winkelu (Kot) od 1942. do 1945., u Penku kod Bleiburga (Ponikvi pri Pliberku) od 1959. do 1963., te u Feistritzu ob Bleiburgu (Bistrici pri Pliberku) od 1963. do danas. Gospođe Leitgeb i Karidisch svjedokinje su partizanskog terora u Koruškoj.

U okruženju Bleiburga (južna Koruška) dvojezično je stanovništvo već bilo posebno opterećeno borbom za nacionalnu samobitnost (obrambena borba od 1918. do 1920., referendum 1920.), ali je osobito trpjelo od nacional-socijalističkog nasilja i komunističkog gerilskog nasilja u Drugome svjetskom ratu. Pogotovo su na kraju rata u Koruškoj, napose u travnju i svibnju 1945., civilno stanovništvo ubijali Titovi partizani. Upravo bi zbog tih sukoba intenzivan povijesno-znanstveni rad na izvorima trebao imati prednost nad bilo kojim političkom instrumentalizacijom. Osobito su slavenske izbjegličke žrtve gerilskog nasilja u Koruškoj njemački nacionalisti reinterpretirali kao njemačke žrtve, a slovenska Koruška gerilska udruga kao partizane pale za slovensku Korušku. Austrijska pokrajina Koruška stoga ima određeni deficit u suočavanju sa suvremenom poviješću, a pristup potpuno ideološki. Samo ispitivanjem

¹⁹ Pogledajte popis poginulih izbjeglica na vojnom groblju St. Veit an der Glan koji su izgubili život u partizanskim pokoljima u Koruškoj, Austrija: izrađeno prema PBV-Dakić.

²⁰ https://www.youtube.com/watch?v=S0URew7V_LE

i navođenjem izvora možemo se približiti povijesnim događajima i točkama sukoba na jugu Koruške.

Povijest mnogih obitelji južne Koruške nije crno-bijela. U mnogim obiteljima na jugu Koruške imamo različita stajališta prema Slovencima, zatim prema tzv. koruškim Nijemcima i partizanima. To se odnosi i na obitelj Leitgeb (Smertschnig) s područja Bleiburga (ili Bistrice pri Pliberku). Gregor Smertschnig (Smrečnik), njihov kum i ujak po krvi, u ulozi Titova partizana rekao je na slovenskome svjedokinji Mariji Leitgeb i njezinoj nećakinji: *Ako to ne prihvatite, natopit ćemo Dravu vašom krvlju*. U autorovoj obitelji možda je također došlo do tog ekstremnog raskola.

Do sada neobjavljeni videomaterijal razgovora s onodobnim svjedocima sada je postao dostupan javnosti zalaganjem stručnjaka za dijalekt i prevoditelja. Najprije je prenesen na njemački jezik. Verbalni intervju prenio je u pisani intervju Ferdinand Ninaus, stručni prevoditelj za koruški dijalekt, na slovenski ga je preveo Rok Jarc, a na hrvatski Ivo Pomper i Rade Lukić. Time je 2020. napravljena razumljiva transkripcija i prijevod teksta pa su ti prijevodi postali dostupni na raznim jezicima za povijesno razmatranje događaja s Bleiburškog polja iz svibnja 1945. godine.

Transkripcija

Marija Leitgeb (ML): Tako je bilo i kod nas u Vječnom Selu (njemački Wackendorf). Vječno Selo nalazi se nedaleko od Bistrice pri Pliberku (Feistritz ob Bleiburg), pokraj općine Pliberk.

Marija Karidisch (MK): Vječno Selo.

ML: Uvijek je bilo muškaraca koji su bili kod kuće na straži. Dva muškarca. Uvijek, svake noći. Noću, jer nikad se ne zna kad će stići partizani. Tako je bilo. Tako je i počelo. Tada sam bila na Kinkovu imanju, tamo sam obavljala kućanske poslove. A onda su došli [partizani]. Ovo je bilo najgore za 45. godinu: Uskrs, uskrsni tjedan. Tijekom dana [partizani] su dolazili kao vojnici obučeni u njemačke uniforme, ali jedan je bio crn [boja kose], a drugi je plav [boja kose]. Rukavi su se zasukali {pokazuje mi rukom}. Tamo smo bili u poljskoj kućici i skupljali smo drva za ogrjev. A šef je rekao, idemo na ručak, već je gladan. Rekla sam da ćemo završiti posao. I idemo nakon toga. I vidim dvojicu (kroz prozor), kći je bila unutra, a moja sestra, koja je bila dvije godine starija od mene, bila je u kuhinji. A ona je morala kuhati ručak kao nekada. A oni (gospodin Kinke) bili su unutra. I onda vidim... tada smo vidjeli dva strana

vojnika, ali smetalo mi je jer vojnici nikada ne bi smjeli zasukati rukave. Tada nisam ništa mislila, a onda moja kći izlazi. Vidjela sam tek... gdje smo bili {pokazuje rukama gdje je to bilo}... tamo su bila ulazna vrata i pitali su ih je li gospodin Kinke kod kuće. A ona [kći] kaže... uđite [u kuću]. Kaže nek' tata izađe, vani su dva strana vojnika. I on izađe.

I bila su dva ispred i pozdravila ga s „Heil Hitler“ (i pokazala rukom), a onda su nešto rekli na slovenskom, a on je primijetio da su partizani – da on uvijek ima pištolj straga. Jer je i prije njega dva puta upucan kad je vozio motocikl u Völkermarkt [u poljoprivrednu školu]. On je bio učitelj u toj školi. Strah me obuzeo kad su ga ubili! Onda se Kinke, jer su ona dvojica nešto rekla na slovenskom ili vindišu, sagnuo i htio uzeti pištolj. A partizan ga je nogom udario i ustrijelio ga strojnicom {pokazuje rukom naprijed-natrag ili zdesna nalijevo i natrag}. Prostrijeljena cijela glava. A mojoj sestri pucano je u desno gornje bedro {pokazuje na desno gornje bedro}... i tada je također krvarila... i morala je pobjeći. A onda su došli svi [partizani].

Florian Rulitz (FT): Je li tvoja sestra još uvijek živa?

ML: I danas ih vidim [partizane]! {sklopila je ruke} Bili su odjeveni kao Cigani, partizani. Tada su uništili sve i uzeli sa sobom sve što se moglo ponijeti. Hranu i sve što je bilo tamo. Da, i nakon toga gospođa Kinke, njegova supruga, brzo je izašla i uspjela ga pridržati da ne padne na tlo. Upucali su ga [sa] 32 metka tako iz strojnice... i [tada] su ga šćepali, bacili na zemlju i tukli ga toliko dugo da su crijeva bila na stropu! Nisu odmah pala na zemlju. A to je bilo tada još nekoliko godina. Kad su se vratili – bili su na preseljenom imanju – onda smo prebojili, nanovo oličili... Mama, moja sestra i ja, jer smo tamo služile, morale smo se između ostalog brinuti i o stoci. I tamo su sve očistili [pokopali gospodina Kinkea]. A kasnije su stigli partizani. Dva partizana i, kako se zvao, jedan partizanski komesar bio je moj stric Smretschmig (krsni kum Gotti). I tada smo ga pozdravili: „Dobar dan, gospod!“ Moja mama također je kazala: „Dobar dan, gospod!“

ML: A on nam je rekao: „Sada više nije ‚Dobar dan, gospod‘, nego je sada ‚Zdravo, družo‘!“ Ako ne postupate kako mi hoćemo, mi ćemo vašim crijevima ukrasiti Dravu.“ To mi još uvijek leži na srcu {pokazuje rukom na srce}. Imala sam dobar odnos sa stricem i krsnim kumom Smretschmigu... to je jezivo. I od tog vremena sam u strahu. Unatoč svemu morali smo tamo ostati.

(Napomena: Ustrijeljeni Kinke bio je smješten na imanju protjeranih koruskih Slovenaca.)

Zaključci

Moralno-ideološki pogled na partizane kao „dobre“ i njihove neprijatelje kao „zle“ ili desne ekstremiste nije dovoljan da bismo se ozbiljnije bavili poviješću Koruške, posebice južne Koruške i alpsko-jadranskog područja. Ja, dr. Florian Thomas Rulitz, povjesničar za suvremenu povijest iz južne Koruške, naglašavam važnost sveobuhvatne analize osobnih sudbina metodama usmene povijesti. Pozivam se na iskaze očevidaca i neke nove videomaterijale, uključujući partizansku dezerterku Friedu Paulitsch iz Eisenkappela, traumatična iskustva obitelji Leitgeb iz Feistritz ob Bleiburgu i prisilno regrutiranog partizana Johanna Neuberscha iz Loibacha. Treba naglasiti da intenzivan povijesni i znanstveni rad na izvorima mora imati prednost pred bilo kakvom političkom instrumentalizacijom. Samo se temeljitim istraživanjem i utemeljenim izvorima mogu približiti povijesni događaji i traume.

U mnogim južnokoruškim obiteljima povijest koju su doživjeli nije prikazana jednostavnom crno-bijelom shemom. I u mojoj vlastitoj obitelji postojali su različiti stavovi o slovenskom, tzv. vjetrinškom jeziku, njemačko-koruškom jeziku i partizanima. Slična je situacija i kod obitelji Leitgeb s područja Bleiburga. Važan je primjer izjava kuma Marije Leitgeb, Smretschniga, koji je djelovao kao Titov partizan: „Ako ne budete radili kako mi kažemo, ukrasit ćemo Dravu vašom utrobom.“

Time se ističe opasnost političkih ekstremističkih ideologija ne samo s desnice nego i s ljevice koje ne staju samo na vlastitoj obitelji. Zločini partizana nad Korušcima i ubojstva na Bleiburškom polju dugo su ostali nezapaženi ili su ih sustavno zataškavali ideološki komunistički sljednici Udbe u Hrvatskoj, Austriji i Sloveniji.

Bleiburška tragedija ili Bleiburški masakr i dalje je osjetljiva točka austrijske, slovenske i hrvatske povijesti. Mnoge žrtve do danas su ostale anonimne, a prekogranične istrage još su u tijeku. I u Austriji postoje brojni zapisnici o smrti, matične knjige umrlih i protokoli o ponovnom ukopu. Oni su sada potkrijepljeni intervjuima s Johannom Neuberschom i Marijom Leitgeb.

Neubersch detaljno opisuje mjesta ubojstava i odgovorne na Bleiburškom polju. Opisuje brutalne akcije srpskih partizana (51. vojvođanska divizija) i naglašava da su u ubojstva bili uključeni i domaći partizani, uključujući i austrijske poput Gregora Opetnika. Žrtve tih zločina bile su i žene i djeca,

među kojima i žena s bebom. Ekshumirana je i beba s Hrvaticom. Među žrtvama u austrijskoj Koruškoj bilo je i žena i djece – vidi izvještaje o ekshumaciji Crnog križa i katoličku župnu maticu/kroniku župe Glainach im Rosental.

Neubersch detaljno opisuje kako su stotine mrtvih ljudi – on misli i do tisuću – kamionima prevezeni s Bleiburškog polja u Mießtal (Slovenija) i tamo pokopani u masovne grobnice. Također opisuje kako su tijela civila i vojnika zakapana na raznim mjestima uz ceste i u protutenkovskim jarcima još u Austriji.

Neubersch opisuje i ekstremno nasilje, poput deranja kože hrvatskom vojniku, čemu je kao partizan osobno svjedočio. Objašnjava da su partizani mnoge mrtve pokopali na licu mjesta, ali druge su dovezli u Jugoslaviju u masovnu grobnicu Liescha/Holmec/Homberg/Pollain radi daljnjeg skrivanja.

Izjave Johanna Neuberscha da je na austrijskoj strani bilo tisuću žrtava živopisno opisuju masakr u Bleiburgu. One se slažu s mnogim drugim povijesnim izvještajima, uključujući Huga Portischa, Korušku upravu za sigurnost, žandarmerijske zapise, župne kronike te britanske izvještaje i fotografije iz zrak. Brutalnost i namjerno zataškavanje tih zločina ostaju izazov za suvremena povijesna istraživanja. Prema preliminarnim istragama slovenske kriminalističke policije, između 700 i 800 ljudi zapravo je pokopano u najvećoj masovnoj grobnici u Lieschi, samo nekoliko kilometara od Bleiburškog polja.

Daljnji popisi temeljeni su na izvještajima i matičnim knjigama umrlih Josipa Đakića (PBV) i lokalnih svjedoka te na kasnijim arheološkim izvještajima o iskapanjima (žandarmerija, župa, Crni križ). Točan broj žrtava u Koruškoj ostaje nejasan jer su neki strijeljani te bačeni u Dravu kod Lavamünda. Brojna tijela prevezena su vlakovima i kamionima preko granice. Međutim, na temelju dostupnih izvora utvrđeno je da je nekoliko stotina osoba, uključujući više od 350 nakon sumiranja izvješća, dokazano pokopano kao mrtvi Hrvati u Koruškoj ili u masovne grobnice na vojnim grobljima u St. Veit an der Glan ili Völkermarkt.

Tko je dr. Florian Thomas Rulitz

Dr. Florian Thomas Rulitz austrijski je povjesničar specijaliziran za suvremenu povijest alpsko-jadranske regije. Njegova istraživanja fokusiraju se na ispitivanje zločina totalitarnih sustava, posebice na komunističko partizansko nasilje i aktivnosti jugoslavenske tajne službe Udbe u Austriji, Sloveniji i Hrvatskoj, posebice u austrijskoj saveznoj državi Koruškoj. Godine 2016. objavio je knjigu „The Tragedy of Bleiburg and Viktring, 1945“ u izdavačkoj kući Northern Illinois University Press, renomirano znanstveno djelo u kojem istražuje događaje vezane uz bleiburški pokolj u svibnju 1945., kad su britanske trupe brojne antikomunističke izbjeglice, uključujući hrvatske domobrane, pripadnike ustaškog pokreta, slovenske domobrance i srpske četnike, predale jugoslavenskim partizanima. Mnogi od tih izbjeglica kasnije su internirani ili ubijeni na području Bleiburga na austrijsko-jugoslavenskoj granici. Hrvatski prijevod engleskog izdanja knjige dr. Rulitza nosi naslov „Tragedija u Bleiburgu i Viktringu“ i objavljen je u izdanju nakladničke kuće Naklada Benedikta.

Bleiburški pokolj u Austriji u svibnju 1945. jedan je od najkontroverznijih i istovremeno najmanje istraženih događaja europske poslijeratne povijesti. U austrijsko-slovenskom pograničnom području dogodili su se brojni čini nasilja tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata, koje su provodili i pripadnici Jugoslavenske armije pod Titovim vodstvom i savezničke snage. Dr. Rulitz u svom radu razmatra povijesnu pozadinu tragedije Bleiburga i Viktringa, istražuje događaje povezane s pokoljima i analizira političku i društvenu važnost tih događaja za Austriju i susjedne države. Ova knjižica donosi dio istraživanja dr. Rulitza.

Bleiburg

